

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Факультет економіки моря

Кафедра фінансів

«Допущений до захисту»
Завідувач кафедри фінансів
_____ Георгій РОГОВ
«___» _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

на тему: «АНАЛІЗ АКТИВІВ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ»

Виконав студент _____ групи
_____ *Амірова Ш.Р.*
(підпис) (П.І.Б.)

Керівник роботи
_____ доцент кафедри фінансів, к.е.н.
(посада, науковий ступень, вчене звання)
_____ *Приходько Н.В.*
(підпис) (П.І.Б.)

Миколаїв -2024 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Факультет економіки моря

Кафедра фінансів

Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Гарант освітньої програми

доцент, к.е.н. Пащенко О.В.

«   » 2024 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Студенту Амірова Шахрізада Рустамовна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи «АНАЛІЗ АКТИВІВ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ»

Керівник роботи Приходько Наталія Василівна, доц., к.е.н.

(науковий ступень, вчене звання, прізвище, ім'я по батькові)

Затверджені наказом ректора № 250уч. від «18» березня 2024 року

2. Термін подання роботи 24 червня 2024 р.

3. Вихідні дані по роботі:

Фінансова звітність АТ КБ «Приватбанк» за 2021-2023 роки

Нормативно-законодавча база

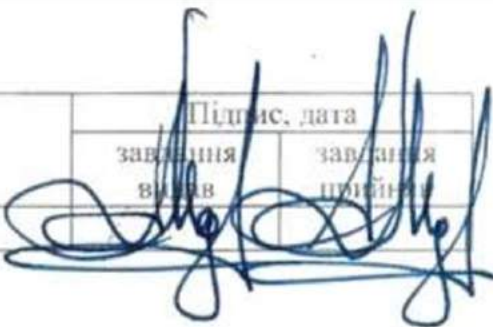
4. Перелік питань, що належать до розробки (найменування розділів):

Розкрити теоретичні основи аналізу активів банківської установи; здійснити аналіз активів АТ КБ «Приватбанк» за 2022-2023 роки; надати напрями підвищення якості та ефективності використання банківських активів.

5. Перелік презентаційних матеріалів:

1. Склад та структура активів АТ КБ «Приватбанк» в 2021-2023 рр. 2. Склад та структура активів АТ КБ «Приватбанк» в 2021-2023 роках з погляду їх дохідності. 3. Аналіз дотримання обов'язкових нормативів ліквідності, встановлених НБУ, в АТ КБ «Приватбанк» в 2021-2023 рр.. 4. Показники ефективності використання активів АТ КБ «Приватбанк» в 2021-2023 роках. 5. Динаміка обсягів кредитного і інвестиційного портфелів АТ КБ «Приватбанк» в 2021-2023 роках, 6. Склад і структура інвестиційного портфеля АТ «Приватбанк» в 2021-2023 рр. 7. Структура кредитного

портфеля АТ КБ «Приватбанк» за суб'єктами кредитування в 2021-2023 рр.

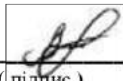
6. Консультанти розділів роботи			
Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання визнав	завдання прийняв
4	Мозговий А.М., доцент НУК		

7. Дата видачі завдання 11.03.2024

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Терміни виконання етапів роботи	Примітка
1	Визначення керівника роботи та узгодження теми	05.02-09.02.24	Виконано
2	Складання змісту та узгодження с керівником	12.02.-23.02.24	Виконано
3	Вивчення літературних джерел	12.02.-23.02.24	Виконано
4	Збір та систематизація інформації за темою роботи	26.02.-10.03.24	Виконано
5	Розробка теоретичного розділу	11.03.-25.03.24	Виконано
6	Розробка аналітичного розділу	01.04.-30.04.24	Виконано
7	Розробка проектного розділу	08.04.-26.05.24	Виконано
8	Розробка спеціального розділу	01.04.-26.05.24	Виконано
9	Розробка вступу, висновків, списку джерел	28.05.-04.06.24	Виконано
10	Розробка презентації та доповіді	06.06.-09.06.24	Виконано

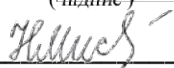
Студент

(підпис)

Амірова Ш.Р.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Приходько Н.В.

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ АКТИВІВ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ	5
1.1. Сутність активів банківської установи, їх класифікація	5
1.2. Методичні підходи до аналізу активів банківської установи	13
1.3. Нормативно-законодавча та інформаційна бази аналізу активів банківської установи	17
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ АКТИВІВ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ (НА ПРИКЛАДІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»)	22
2.1. Загальна характеристика банківської установи та аналіз динаміки і структури і активів банку	22
2.2. Аналіз ліквідності і ефективності використання активів.....	28
2.3. Аналіз інвестиційного і кредитного портфелів банку як складових активів	35
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ АКТИВІВ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ	46
3.1. Напрямки підвищення ефективності використання активів банківської установи	46
3.2. Шляхи зменшення обсягів недіючих кредитів в кредитному портфелі банку	51
РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ	57
ВИСНОВКИ	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	75
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Банки є найважливішою ланкою економіки будь-якої країни. В банківській системі сконцентровані значні грошові капітали, які обслуговують поточні виробничі потреби та інвестиційні потреби підприємств. Ефективність функціонування банківської системи є вирішальним фактором економічного зростання, підвищення рівня життя і добробуту суспільства. Фінансовий стан банків значно впливає на розвиток суспільних відносин в країні. А одним з найважливіших чинників підвищення стабільності, надійності банку є ефективність використання його активів. Якість активів банківських установ обумовлює їх надійність. Якщо банк має якісні активи, то навіть при мінімальному розмірі власного капіталу він може стабільно і ефективно функціонувати. Тому постійний аналіз активів банку, виявлення негативних моментів з метою підвищення ефективності функціонування банку, ефективності використання його активів дозволяє прийняти відповідні заходи для забезпечення стабільності і надійності банківської установи. В зв'язку з цим тема дипломної роботи є актуальною.

Значний внесок у дослідження активів, активних операцій банків внесли такі українські вчені: М.Д. Алексеєнко, З.М. Васильченко, А.М. Герасимович, О.В. Дзюблюк, І.Б. Івасів, А.А. Кириченко, А.М. Мороз, І.М. Парасій-Вергуненко, Л.О. Примостка та інші.

Метою кваліфікаційної роботи є аналіз активів банківської установи та надання пропозицій щодо підвищення ефективності їх використання.

Для досягнення цієї мети в роботі були поставлені наступні задачі:

- розкрити сутність поняття «активи банківської установи», надати їх класифікацію;
- визначити методичні підходи до аналізу активів банку;
- проаналізувати й оцінити структуру та динаміку активів конкретної банківської установи;

- проаналізувати й дослідити динаміку його кредитного портфеля;
- здійснити коефіцієнтний аналіз активів банківської установи;
- надати пропозиції щодо підвищення ефективності використання та покращення якості активів банківської установи.

Об'єктом дослідження є процес формування і використання активів банківської установи.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти аналізу активів банківської установи.

Кваліфікаційна робота виконана на матеріалах АТ КБ «Приватбанк».

Інформаційну базу дослідження становлять закони України та нормативно-правові акти Національного банку України з питань функціонування банків, інструкції Національного банку України, матеріали офіційних Інтернет-сайтів, підручники, монографії, періодичні видання з питань аналізу активів банків, фінансова звітність Акціонерного товариства КБ «Приватбанк» за 2021-2023 роки.

У процесі написання кваліфікаційної роботи використовувались загальнонаукові методи, а саме методи системного аналізу, методи фінансового аналізу (горизонтального, вертикального аналізу, метод порівняння, метод коефіцієнтів).

Кваліфікаційна робота складається із вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаної літератури, двох додатків.

Перший розділ роботи розкриває теоретичні основи аналізу активів банківської установи: сутність активів банківської установ, методику їх аналізу, інформаційну та нормативно-законодавчу базу такого аналізу. В другому розділі здійснений аналіз активів АТ КБ «Приватбанк» за 2021-2023 роки. Третій розділ кваліфікаційної роботи відображає шляхи підвищення ефективності використання та покращення якості активів банківської установи.

В четвертому розділі кваліфікаційної роботи розглядаються питання охорони праці.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ АКТИВІВ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

1.1. Сутність активів банківської установи, їх класифікація

Щоб розкрити сутність поняття активів банку, розглянемо загальне визначення активів згідно закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [1, 2]. В цих нормативно-законодавчих актах активи суб'єкта господарювання визначаються як «ресурси, контрольовані суб'єктом господарювання в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до збільшення економічних вигод в майбутньому» [1, 2].

В економічній літературі виділяються дві концепції визначення активів банківської установи: згідно першої активи розглядаються як ресурси, а другої – як права на ці ресурси. Сутність ресурсної концепції співпадає з визначенням активів в нормативно-законодавчих актах, тобто активи визначаються як ресурси, що контролюються банком як результат минулих подій, використання яких, ймовірно, сприятиме в майбутньому зростанню економічної вигоди. Активи виступають у вигляді основних засобів, готівки в національній або іноземній валюті в касі банку, заборгованості за позиками, цінних паперів, які знаходяться в портфелі банку тощо [3, с. 108].

В банківській енциклопедії активи банку визначаються як ресурси: активи банку – це «кошти, що класифікуються за напрямками розміщення власного капіталу банку і коштів вкладників з метою отримання прибутку. Відображаються в активі бухгалтерського балансу банку; включають кошти в касі банку, кошти на кореспондентських рахунках, кошти в резервних фондах

банку, надані кредити фізичним і юридичним особам, надані міжбанківські кредити, державні облігації, цінні папери, вкладення в факторингові та лізингові операції, дебітори, вкладення у спільну господарську діяльність та ін.» [4, с.14].

В зарубіжній літературі поняття активів з'являється при характеристиці балансу. Так, П. Роуз визначає активи наступним чином: «...пасиви і акціонерний капітал - це сукупні кошти з різних джерел, які забезпечують банку необхідну купівельну спроможність для придбання активів. Активи банку являють сукупність коштів, використовуваних для отримання доходу акціонерами, виплати відсотків вкладникам і оплати праці співробітникам відповідно до їх вкладу і кваліфікації» [5, с.14]. В цьому визначенні активів формулюється кінцева мета використання активів:

а) отримання доходу власниками капіталу (акціонерами банку) у вигляді дивіденду;

б) отримання доходу власниками позикового капіталу (вкладниками банку) у вигляді проценту;

в) отримання доходу співробітникам банку у вигляді заробітної платні.

Відповідно до правової концепції в літературі надається наступне визначення поняття активів: «активи – це права на ресурси, контрольовані компанією в результаті минулих подій, від яких очікується отримання позитивних грошових потоків більших, ніж негативних» [5, с.16].

Отже, активи банку – це ресурси, що контролюються банком, або права на отримання таких ресурсів, що виникли в результаті минулих подій, використання або отримання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому.

Дуже часто в літературі ототожнюють два поняття «активи банку» та «активні операції банку».

Автори підручника «Банківські операції» визначають активні операції як операції, за допомогою яких банки розміщують ресурси, що є в їх розпорядженні, для отримання прибутку і підтримки ліквідності [6].

Автори підручника «Банківська справа» поділяють «банківські операції» на активні і пасивні з позиції змін, що відбуваються в балансі банку в результаті цих операцій. Пасивні операції – це операції, в результаті яких відбувається збільшення коштів, що знаходяться на пасивних або активно-пасивних рахунках, без еквівалентного збільшення коштів на активних рахунках» [7].

Автори підручника «Банківська система» визначають банківські активи як «ресурси банку та засоби, що класифікуються за напрямками розміщення та використання з метою отримання прибутку» [8].

Розглянувши різні точки зору на розуміння сутності активів, можна виділити наступні їх особливості [5]:

1. Активи – це балансове поняття, тобто активна частина балансу банку.
2. Активи є похідними від операцій щодо розміщення ресурсів банку, і є їх результатом.
3. Цілі активних операцій співпадають з цілями, які стоять перед активами: забезпечення ліквідності банку; отримання прибутку; надання фінансових послуг клієнтам.

Згідно Інструкції НБУ «Про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України» до складу активів банку відносяться (рис. 1.1) [9].

Групування активів банку здійснюється за різними ознаками: за напрямками вкладень; за строками розміщення; за ступенем ліквідності; за ступенем ризику; за впливом на рівень дохідності банку (рис. 1.2).

Активи за напрямками вкладень поділяються на готівку і прирівняні до неї кошти, кредити, інвестиції – цінні папери та інші активи.

За строками розміщення активи банківської установи поділяються на:

- поточні (кошти до запитання);
- строкові – це кошти, які розміщені банком на певний строк;
- квазістрокові – кошти, які не мають визначеного строку повернення і не можуть бути повернені на першу вимогу.

Рис. 1.1. Склад активів банківської установи згідно Інструкції НБУ «Про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України»

Також критерієм класифікації активів є їх якість. Парасій-Вергуненко І. виділяє такі критерії якості активів як дохідність, ризикованість, ліквідність і оборотність [11]. В табл. 1.1 надані основні критерії класифікації активів банків [12].

Ступінь ліквідності активів залежить від їх призначення, у відповідності до якого активи банку поділяються на групи: першокласні ліквідні активи – грошові кошти в касі, в дорозі та на коррахунках (первинний резерв ліквідності), вкладення в державні цінні папери (вторинний резерв

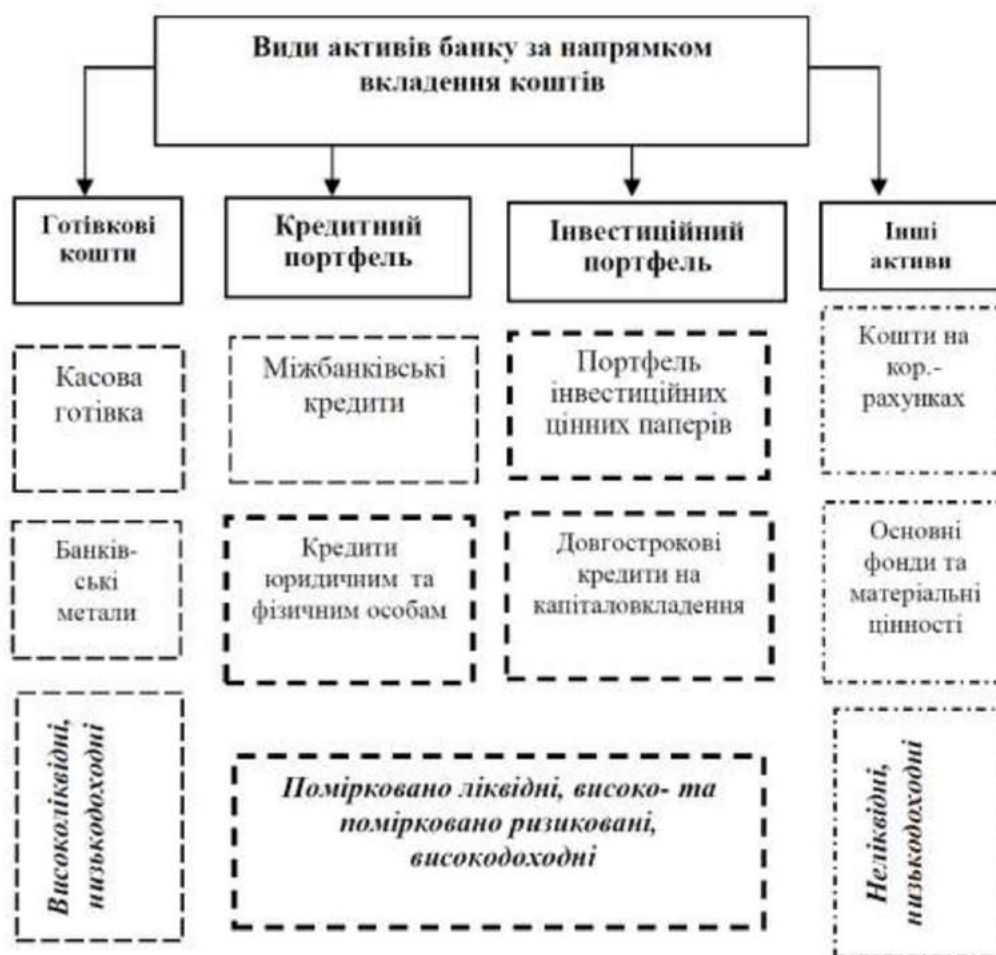

Рис. 1.2. Класифікація активів банку [10, с. 218]

ліквідності); ліквідні активи – короткострокові кредити, міжбанківські кредити, факторингові операції, вкладення в корпоративні цінні папери; активи, що повільно реалізуються (довгострокові) – довгострокові вкладення та інвестиції банку, вкладення в статутні (пайові) капітали організацій; неліквідні активи – прострочені кредити та інші вимоги до отримання, будівлі, споруди та інше майно банку [12].

Інші економісти дотримуються думки, що активи банку за рівнем ліквідності поділяються на високоліквідні, ліквідні та неліквідні [13]:

1. Високоліквідні активи – це активи, які перебувають у готівковій формі або можуть бути швидко реалізовані на ринку (готівкові кошти, дорожні чеки, банківські метали, кошти на рахунках в інших банках, державні цінні папери).

Таблиця 1.1

Основні критерії класифікації та оцінки якості активів банків

Критерії оцінки якості активів	Класифікації активів
Ліквідність	– першокласні ліквідні активи; – ліквідні активи; – активи, що повільно реалізуються (довгострокові); – неліквідні активи
Дохідність	– робочі активи (які приносять дохід); – неробочі активи (які не приносять дохід)
Диверсифікованість	– за видами операцій; – за типами контрагентів; – в розрізі галузей промисловості – в розрізі філій та регіонів – за строками повернення вкладених коштів; – за терміном вкладених коштів; – в розрізі валют операцій
Ступінь ризику вкладень	– високоризиковані; – ризиковані; – низькоризиковані

2. Ліквідні активи – це активи, які можуть бути перетворені в грошову форму протягом певного періоду часу (наприклад 30 днів). До цієї групи відносять платежі на користь банку з термінами виконання в зазначений період: кредити, в тому числі і міжбанківські; дебіторська заборгованість; інші цінні папери (крім високоліквідних), які обертаються на ринку.

3. Низьколіквідні активи – це прострочені, пролонговані та безнадійні кредити, ненадійна дебіторська заборгованість, цінні папери, які не обертаються на ринку, господарські матеріали, будівлі, споруди та інші основні фонди.

Активи банку за рівнем прибутковості поділяються [14]:

- прибуткові (кредити банків, довгострокові (інвестиційні) цінні папери, іноземна валюта, призначена для операцій банку, які мають виражений спекулятивний характер (готівкова іноземна валюта призначена для перепродажу), цінні папери на продаж;

- умовно прибуткові (активи, які або приносять низький дохід, або не є доходними взагалі (короткострокові державні цінні папери, кошти на кореспондентських рахунках, готівкові касові кошти);

За ступенем ризику активи банку поділяються на:

- високоризиковані (проблемні кредитні операції, вкладення в цінні папери низького котирування),
- ризиковані (стандартні кредити, ліквідні цінні папери);
- низькоризиковані (готівка, залишки на кореспондентському рахунку.

Також для банківських установ необхідно класифікувати активи на дохідні та недохідні з огляду на види та суттєвість для банківської установи очікуваних доходів від використання їх в майбутньому, що пов'язано із формуванням стратегії управління збалансованістю структури активів.

А. Герасимович поділяє активи на ті, що приносять і не приносять дохід [3]. При цьому до складу тих, що не приносять дохід, він відносить:

- грошові кошти в касі в національній та іноземній валюті;
- кореспондентські рахунки в інших банках (в національній та іноземній валюті);
- безпроцентні кредити;
- капіталізовані активи (основні засоби, нематеріальні активи, незавершені капітальні вкладення);
- господарські й малоцінні матеріали;
- дебітори;
- інші активи;
- збитки.

Класифікація активів банку за дохідністю представлена на рис. 1.3.

З метою класифікації якості активів при розрахунку нормативу адекватності капіталу Національним банком України визначаються наступні категорії активів за ступенем ризику [15;16]:

- перша група активів із ступенем ризику 0 % (готівкові кошти, банківські метал, кошти в НБУ, державні цінні папери);

Рис. 1.3. Класифікація активів банку за дохідністю

- друга група активів із ступенем ризику 10 % (короткострокові та довгострокові кредити органам державної влади, нараховані доходи за цими кредитами);
- третя група активів із ступенем ризику 20 % (активи, що демонструють явні проблеми, і за якими кінцеве погашення не є гарантованим);
- четверта група активів із ступенем ризику 50 % (активи, збитки за якими є майже визначеними, але їх обсяг поки що не визначений);
- п'ята група активів із ступенем ризику 100 % (активи, які без сумніву не будуть погашені і таким чином не є життєздатними активами банку).

Таким чином, активи банківської установи – це ресурси, контрольовані банком, або права на отримання таких ресурсів, що виникли в результаті минулих подій, використання або отримання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому.

1.2. Методичні підходи до аналізу активів банку

Метою аналізу активів банку є оцінка структури активів з точки зору забезпечення прибутковості та стабільності роботи банку та визначення шляхів її оптимізації.

Мета аналізу активів банку конкретизується у таких завданнях [3, с. 80]:

1. Дослідження та оцінка динаміки складу, обсягів та структури активів.
2. Дослідження та оцінка динаміки складу, обсягів і структури доходних і недоходних активів.
3. Дослідження та оцінка якості активів.
4. Дослідження та оцінка якості кредитного портфелю за класифікаційними видами кредитів.
5. Дослідження та оцінка портфелю цінних паперів.
6. Дослідження та оцінка іммобілізованих активів в дебіторську заборгованість, капітальні вкладення та інше.
7. Узагальнююча оцінка активів і визначення шляхів оптимізації їх структури.

Аналіз активів банківської установи включає [3]:

- визначення значень показників і нормативів діяльності банку, встановлених центральним банком;
- визначення та аналіз показників, що характеризують процес управління активами банку в цілому та управління окремими видами з урахуванням забезпечення ліквідності вкладених у них коштів;
- визначення значень внутрішніх показників і нормативів, що регулюють ступінь ризику (у тому числі ризику ліквідності) банківських операцій;
- визначення та аналіз показників прибутковості діяльності банку та ефективності процесу управління активами банку;
- визначення та аналіз показників ефективності активів окремих

підрозділів банку та окремих видів операцій, аналіз чинників, що впливають на показники ефективності.

При аналізі активів банку розв'язуються наступні задачі:

- вибір сукупності показників, що характеризують активи;
- визначення значень обраних показників на певну дату аналізу або за певний період;
- порівняння отриманих значень показників з їх значеннями за попередні періоди, з існуючими нормативними значеннями зі значеннями, що планувалися, якщо вони визначалися, а також з аналогічними показниками інших банків, близьких за характером і масштабами діяльності;
- визначення чинників, що вплинули на отримані значення показників.

Результати аналізу активів дають кількісну інформацію, необхідну для ухвалення відповідних фінансових рішень. Наявність такої інформації, проте, слугує тільки однією з умов забезпечення ефективності прийнятих рішень.

Отже, аналіз активів банку як складова системи управління ними передуює прийняттю рішень з розміщення ресурсів в активи, будучи етапом, операцією й умовою їхнього прийняття (інформаційно-аналітичним забезпеченням), а потім узагальнює та оцінює результати рішень на основі підсумкової інформації.

Загальний аналіз активів банку ґрунтується на застосуванні методики вертикального та горизонтального аналізу, які передбачають обчислення та подальшу оцінку таких показників:

- процентні співвідношення окремих показників з агрегованим показником;
- абсолютні зміни кінцевих показників порівняно з початковими (базисними);
- темпи зростання або приросту показників в аналітичному періоді.

У процесі вертикального, або структурного аналізу активів визначається питома вага активів за їх цільовим використанням, ступенем ліквідності,

рівнем дохідності, а також склад та структура кожного виду активів: кредитного портфеля, портфелю цінних паперів, високоліквідних та інших активів. Вертикальний аналіз структури балансу дає змогу робити висновки про перерозподіл вкладень у різні види активів і про зміни джерел фінансування підприємства. Результати цього аналізу використовуються в процесі оцінки якості складу активів та їх оптимізації. Вони, як правило, оформляються в таблиці та графічно у формі секторних або стовпчикових діаграм.

Горизонтальний, або трендовий, аналіз дає змогу вивчити динаміку активів у цілому й окремих їх видів у часі, визначити загальні тенденції їх зміни або тренду.

Результати цього аналізу оформляються графічно у формі стовпчикових діаграм та лінійних графіків, що полегшує визначення лінії тренду.

Вертикальний та горизонтальний аналіз під час загального вивчення активів зазвичай здійснюється одночасно.

Характеристика основних методів аналізу, що можуть використовуватися в ході аналізу активів, наведена у табл. 1.2.

Основними напрямками аналізу активів банку доцільно вважати аналіз їх структури та джерел формування.

Аналізуючи структуру активів, доцільно враховувати [17, с. 791]:

- частку працюючих активів у балансі банку, яка має бути не менша за 45–50%. Надмірна завантаженість балансу непрацюючими активами та майном призводить до зниження віддачі активів та втраті ліквідності;
- співвідношення основних видів працюючих активів (кредитів та цінних паперів). Вважається, що частка кредитів у портфелі активів банку не повинна перевищувати 60–65% валюти балансу, а частка цінних паперів має становити 20–25%;
- структуру кредитного портфеля. Аналіз має виявити частку міжбанківських кредитів, які особливо підлягають системним ризикам, частку забезпечених та незабезпечених кредитів, показати регіональну та галузеву

Таблиця 1.2

Методи аналізу активів

Вид	Сутність
1	2
Горизонтальний (трендовий) аналіз	– порівняння показників звітного періоду з показниками попереднього періоду сукупно та в розрізі складових активів; – порівняння показників звітного періоду з показниками аналогічного періоду минулого року; – порівняння показників за ряд попередніх періодів сукупно та в розрізі складових недохідних активів.
Вертикальний (структурний) аналіз	– структурний аналіз активів у розрізі складових
Порівняльний аналіз	– порівняльний аналіз показників банку та галузі в цілому; – порівняльний аналіз показників банку з банками–конкурентами; – порівняльний аналіз активів, закріплених за окремими структурними підрозділами та центрами відповідальності; – порівняльний аналіз звітних та планових показників
Аналіз коефіцієнтів	– аналіз коефіцієнтів ефективності використання активів; – аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості; – аналіз коефіцієнтів ліквідності та платоспроможності; – аналіз коефіцієнтів ділової активності; – аналіз коефіцієнтів ефективності діяльності банку.
Інтегральний аналіз	– портфельний аналіз; – Дюпонівська система інтегрального аналізу; – об’єктно–орієнтований інтегральний аналіз

структури вкладень, а також обсяги довготермінових та короткотермінових кредитів.

Методика аналізу активів банківської установи надана на рис. 1.4.

Рис. 1.4. Методика проведення аналізу активів банківської установи

1.3. Нормативно-законодавче та інформаційне забезпечення аналізу активів банку

Інформаційне забезпечення аналізу активів банківської установи складається з:

- нормативно-правової інформації, що надається в законах України, які регулюють діяльність банків (Закон «Про банки та банківську діяльність» [18], Податковий кодекс України [19] та ін.);

- директивної інформації, що міститься в постановах Кабінету Міністрів України, Національного банку України, наказах Міністерства фінансів та інших міністерств (Інструкція «Про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України», затверджена постановою Правління НБУ № 89 від 11.09.2017 [20]; Інструкція про порядок

складання та оприлюднення фінансової звітності банків України, затверджена постановою Правління Національного банку України №14 від 21.02.2018 р. [21] та ін.);

- нормативно-довідкової інформації, що міститься у збірниках галузевих, відомчих, міжгалузевих нормативів, каталогах, проспектах тощо;
- обліково-економічної інформації, [1, с. 80-81].

Порядок формування та використання резервів для покриття втрат від кредитної діяльності регламентується Положенням НБУ «Про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями», затвердженим постановою Правління НБУ № 351 від 30 червня 2016 року [22].

Резерви для покриття втрат від кредитної діяльності створюються для підвищення стабільності і надійності банківської системи, захисту інтересів клієнтів і є обов'язковими для банків. Вони створюються для відшкодування втрат тільки за основним боргом.

Для проведення аналізу активів банківської установи необхідно мати дві форми фінансової звітності банку, а саме: Звіт про фінансовий стан (Баланс) банку, Звіт про прибутки і збитки та інший сукупний дохід (Звіт про фінансові результати), Примітки до фінансової звітності [23].

Звіт про фінансовий стан банку (Баланс) – це баланс, в якому відображаються активи, зобов'язання та власний капітал банку на кінець звітного періоду. Статті цього Звіту розміщені в порядку зменшення ліквідності) [23]. За даними Звіту про фінансовий стан банку здійснюється контроль формування і розміщення грошових коштів, стану кредитних, інвестиційних та інших банківських операцій. Звіт про фінансовий стан банку (Баланс) є основним документом бухгалтерської звітності, якій відображає суми залишків всіх рахунків аналітичного обліку, розташованих у порядку зростання їх номерів [3, с.16].

Звіти про фінансовий стан банків є головною складовою їх фінансової звітності. Аналіз цих звітів дозволяє визначити склад та динаміку активів.

наявність власних коштів, зміни в структурі джерел формування активів, контролювати ліквідність банків, здійснювати управління фінансовою стійкістю. Звіт про фінансовий стан банку має уніфіковану форму. На його основі можна оцінити надійність, ліквідність та фінансову стійкість банку.

Звіт про фінансовий стан банку складається з активу та пасиву і відображає, як на даний момент часу розподілені активи та пасиви, і яким чином здійснюється фінансування активів за допомогою власного капіталу та зобов'язань.

В Звіті про фінансовий стан банку і в примітках до фінансової звітності активи згруповано за напрямками використання та ступенем ліквідності.

При групуванні статей активу за ступенем ліквідності виділяють такі активи:

а) касові (готівкові кошти, кореспондентський рахунок у НБУ), кошти на рахунках в інших банках («первинні резерви»);

б) вкладення коштів у цінні папери (частина цих активів може бути оперативно переведена в грошові кошти з невеликим ризиком втрат і являє собою «вторинні резерви»);

в) кредити, видані фізичним, юридичним особам, іншим банківським установам (малоліквідні активи, оскільки для банків існує ризик можливого несвоєчасного погашення);

г) капіталовкладення — інвестування коштів у рухоме і нерухоме майно, створення філій, спільних підприємств тощо (неліквідні активи.

При групуванні статей звіту про фінансовий стан з погляду економічної сутності банківських операцій виділяють наступні статті активу:

а) операції з клієнтурою, у тому числі усі види операцій з надання кредитів і залучення ресурсів;

б) міжбанківські операції, які в активі й пасиві охоплюють усі операції з банками, у тому числі коротко- і довгострокові. В активі серед них переважають ліквідні статті;

в) інші банківські операції, куди входять в основному вкладення коштів

у цінні папери, у тому числі в короткострокові ліквідні папери.

Банк надає всі статті доходів та витрат, що групуються за операціями банку, в єдиному Звіті про прибутки і збитки та інший сукупний дохід (Звіті про фінансові результати) або у двох окремих звітах: Звіті про прибутки і збитки та Звіті про сукупний дохід за звітний період наростаючим підсумком..

Звіт про прибутки та збитки відображає ефективність діяльності банку за звітний період. Якщо баланс відображає фінансовий стан банку на конкретну дату, то звіт про прибутки та доходи дає картину фінансових результатів за певний період (квартал, півріччя, 9 місяців, рік).

Для аналізу активів банківської установи важливим джерелом інформації є також дані рахунків аналітичного обліку, кредитних справ, що дають змогу деталізувати (розшифрувати) певні балансові рахунки (наприклад, визначаючи показники ліквідності, детально аналізують кредитний портфель банку з погляду якості виданих позичок).

Отже, фінансовий стан банківської установи значною мірою залежить від якості її активів.

Активи банківської установи – це ресурси, контрольовані банком, або права на отримання таких ресурсів, що виникли в результаті минулих подій, використання або отримання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому.

Активи банку класифікуються за різними ознаками: за рівнем дохідності, ліквідності, диверсифікованості, за рівнем ризику.

Метою аналізу активів банку є оцінка структури активів з точки зору забезпечення прибутковості та стабільності роботи банку та визначення шляхів підвищення якості та ефективності використання активів банку.

Основними методами аналізу активів банку: є горизонтальний аналіз, вертикальний аналіз, коефіцієнтний аналіз.

Інформаційною базою аналізу активів банківської установи є фінансова звітність, яка включає звіт про фінансовий стан (баланс) та звіт про прибутки та збитки банку.

В другому розділі роботи на підставі фінансової звітності за 2021-2023 роки буде здійснений аналіз активів АТ КБ «Приватбанк».

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ АКТИВІВ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ (НА ПРИКЛАДІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»)

2.1. Загальна характеристика банківської установи та аналіз динаміки і структури її активів

Дослідження стану активів банківської установи здійснювалося на підставі даних діяльності АТ КБ «Приватбанк».

Акціонерне товариство Комерційний банк Приватбанк і його дочірні і асоційовані компанії спочатку був зареєстрований як комерційний банк у формі товариства з обмеженою відповідальністю і реорганізований в закрите акціонерне товариство в 2000 році. У 2009 році банк змінив свою організаційно-правову форму на публічне акціонерне товариство, в якому відповідальність акціонерів обмежена кількістю акцій, що належать ним, відповідно до законодавства України [23].

18 грудня 2016 року Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО) призначив тимчасового адміністратора для управління діяльністю АТ КБ «Приватбанк» відповідно до рішення Національного банку про віднесення банку до категорії неплатоспроможних. Того ж дня Уряд України прийняв рішення стати єдиним акціонером банку через Міністерство фінансів. 19-21 грудня 2016 року відповідно до положень закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» ФГВФО звільнив керівництво і Наглядову раду банку і взяв на себе особисту відповідальність за управління діяльністю Банку впродовж цих трьох днів. ФГВФО визнав знецінення кредитів і авансів клієнтам на суму 155764 млн.грн. і конвертував 10934 млн. грн. коштів клієнтів, 10 721 млн.грн. випущених єврооблігацій і 7783 млн.грн. субординованого боргу в статутний капітал Банку. 21 грудня 2016 року акції

Приватбанку були продані Міністерству фінансів України за 1 гривню. У грудні 2016 року Міністерство фінансів прийняло рішення про збільшення статутного капіталу Банку на 116 800 мільйонів гривень [23]. І з того часу Міністерство фінансів України продовжує залишатися єдиним акціонером Банку. Кінцевою контролюючою стороною Приватбанку є Уряд України.

Основна діяльність банку включає банківські операції і обслуговування фізичних осіб в Україні. Банк здійснює свою діяльність відповідно до ліцензії Національного банку України з березня 1992 року.

Приватбанк є універсальним банком, що активно просуває послуги для малого та середнього бізнесу та вибірково працює в корпоративному секторі. Банк здійснює свою діяльність відповідно до ліцензії Національного банку України з березня 1992 року.

Станом на 31 грудня 2023 року банк мав 1 представництво, 9 філій і 1119 відділень в Україні (77 з яких тимчасово припинили діяльність).

Приватбанк є лідером банківського ринку країни, одним з найбільш інноваційних банків світу. Банк став одним з перших у світі, хто почав використати одноразові SMS –паролі, ввів в дію такі продукти, як платіжний міні-термінал, вхід в Інтернет-банкінг через QR-код, онлайн-інкасацію, а також десятки різноманітних мобільних застосунків.

Подальший розвиток банку тісно пов'язаний із ризиками зовнішнього середовища, в якому він функціонує. Найвагомим ризиком для української економіки наразі є воєнний конфлікт із Росією, що триває з 24 лютого 2022 року. Війна негативно впливає на всі напрямки діяльності в Україні та наразі не можливо надійно оцінити економічні, соціальні, фінансові та інші її наслідки [23].

Аналіз структури, складу і динаміки активів АТ КБ «Приватбанк» на підставі даних фінансової звітності за 2021-2023 роки наданий в табл. 2.1) (Додаток А).

Таблиця 2.1

Динаміка і структура активів АТ КБ «Приватбанк» за 2021-2023 роки

Показники, млн. грн.	На кінець 2020р.		На кінець 2021 р.		На кінець 2022 р.		На кінець 2023 р.		Відхилення 2023/2021		
	млн.грн.	%	млн.грн.	%	млн.грн.	%	млн. грн.	%	млн.грн.	%	пит. ваги, %
1. Грошові кошти та їх еквіваленти	49911	13,05	52835	13,17	96380	17,83	152282	22,39	+102371	+205,11	+9,35
2. Кошти в інших банках	25059	6,55	26243	6,54	103837	19,21	134237	19,74	+109178	+435,68	+13,19
3. Кредитний портфель	55021	14,38	68218	17,00	68084	12,59	92019	13,53	+36998	+67,24	-0,85
4. Поточні податкові активи	6660	1,74	9978	2,49	9079	1,68	4	0,00	-6656	-99,94	-1,74
5. Інвестиційні цінні папери	221661	57,95	222277	55,39	239752	44,35	271847	39,98	+50186	+22,64	-17,97
6. Інвестиційна нерухомість	30	0,01	30	0,01	30	0,01	30	0,00	0	0,00	0,00
7. Інвестиції в асоційовані і дочірні компанії	2933	0,77	1989	0,50	2155	0,40	2340	0,34	-593	-20,22	-0,42
8. Основні засоби і нематеріальні активи	7642	2,00	7362	1,83	6617	1,22	6690	0,98	-952	-12,46	-1,01
9. Інші активи	13608	3,56	12364	3,08	14662	2,71	20559	3,02	+6951	+51,08	-0,53
Всього активів	382525	100,00	401296	100,00	540596	100,00	680008	100,00	+297483	+77,77	X

В 2021-2023 роках спостерігається позитивна тенденція поступового зростання вартості активів банку, що свідчить про розширення діяльності банківської установи. Так, за цей період активи і пасиви банку збільшилися на 207483 млн.грн. або на 77,77% і на початок 2024 року склали 680008 млн. грн.

Збільшення вартості активів АТ КБ «Приватбанк» пов'язане зі збільшенням:

- грошових коштів та їх еквівалентів на 102371 млн.грн. на 205,11%;
- коштів в інших банках на 109178 млн.грн. або на 435,68%;
- вартості портфеля інвестиційних цінних паперів на 50168 млн.грн. або на 22,04%;
- вартості кредитного портфеля на 36998 млн.грн. або 22,64%.

Отже, динаміка всіх статей активу балансу АТ КБ «Приватбанк» свідчить про розширення обсягів діяльності банку.

Аналізуючи структуру активів АТ КБ «Приватбанк», можна зробити висновки, що в 2021-2023 роках питома вага кредитного портфеля в структурі активів низька (менше 20%): на кінець 2020 року - 14,38 %, на кінець 2023 року - 13,53 %. Найбільшу питому вагу в загальній вартості активів банку займають інвестиції в цінні папери: на кінець 2021 року 57,95%, на кінець 2024 р. – 39,98%. Їх питома вага зменшилась, але збільшилась питома вага грошових коштів та їх еквівалентів з 13,05% до 22,39%, а також питома вага коштів в інших банках з 6,55% до 19,74%.

Значний обсяг грошових коштів на рахунках банку можна пояснити великою кількістю випущених платіжних карток, оскільки саме АТ КБ «Приватбанк» є лідером ринку платіжних банківських карт в Україні. Велика кількість підприємств і організацій, а також приватних підприємців обирають саме АТ КБ «Приватбанк» для розміщення власних коштів, отримання там заробітної плати, пенсій і будь-яких інших виплат. Як фінансово-стабільний банк Приватбанк надавав кредити іншим банківським установам.

Питома вага основних засобів і нематеріальних активів в активах банку складає на кінець 2021 р. усього 2,0%, то на кінець 2023 року - 0,98%. Це можна

пояснити те, що приміщення в основному орендовані і не вимагають значних капіталовкладень, і, крім того, кількість відділень в досліджуваному періоді зменшилась.

Якісний склад активів банку характеризується співвідношенням продуктивних і непродуктивних активів. До продуктивних активів відносять всі операції з клієнтурою (кредитний, інвестиційний портфель). І показником активності банку є питома вага кредитно-інвестиційного портфелю в його активах. За даними табл. 2.1 цей показник для АТ КБ «Приватбанк» на кінець 2020 року становить 72,33%, на кінець 2021 – 72,32%, на кінець 2022 – 56,94%, на кінець 2023 – 53,51%. Тобто кредитно-інвестиційна політика банку в 2020 і 2021 роках була активною, а в 2022, 2023 роках – пасивною, що підтверджується критеріями оцінки кредитно-інвестиційної політики банку (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Критерії оцінки кредитно-інвестиційної політики банку [1, с.116]

Значення показника питомої ваги кредитно-інвестиційного портфелю в його активах, %	Характеристика кредитно-інвестиційної політики банку
Менше 65	Пасивна
65 – 75	Активна
Більше 75	Ризикова

Отже, можна сказати, що склад і структура активів відповідає основним принципам і напрямам розвитку банку, але розвиток активів далі вимагає їх коригування в напрямі оптимізації питомої ваги кредитно-інвестиційного портфелю, зменшення частки ризикових активів.

Далі слід проаналізувати динаміку, склад і структуру дохідних і недохідних активів. До дохідних активів відносять кошти в інших банках (депозити та кредити), портфель цінних паперів, кредитний портфель.

В табл. 2.3 наданий склад та структура активів АТ КБ «Приватбанк» в 2021-2023 роках з погляду їх дохідності.

Таблиця 2.3

Склад та структура активів АТ КБ «Приватбанк» в 2021 - 2023 роках з погляду їх дохідності

Показники, млн. грн.	На кінець 2020 р.		На кінець 2021 р.		На кінець 2022 р.		На кінець 2023 р.		Відхилення 2023/2021		
	млн. грн.	%	млн.грн.	%	млн.грн.	%	млн.грн.	%	млн.грн.	%	Питомиї ваги
1. Дохідні активи	304704	79,66	318757	79,43	413858	76,56	500473	73,60	+195769	+64,25	-6,06
2. Недохідні активи	77821	20,34	82539	20,57	126738	23,44	179535	26,40	+101714	+130,70	6,06
Всього активів	382525	100	401296	100	540596	100	680008	100	+297483	+77,77	X

Дані таблиці 2.3 свідчать про зростання дохідних активів за абсолютною величиною і високу їх частку загальній вартості активів. За три роки дохідні активи збільшилися на 195769 млн.грн. або на 64,25%. А частка дохідних активів в активах банку за ці роки зменшилась з 79,66% до 73,6%. Тобто частка дохідних активів за три роки зменшилася на 6,06%, а недохідних – збільшилася на 6,06%.

2.2. Аналіз ліквідності і ефективності використання активів

Важливим етапом аналізу активів банківської установи є виявлення того, наскільки банк дотримується нормативів ліквідності, встановлених Національним банком України (НБУ). Встановлення нормативних вимог щодо ліквідності, обов'язкових для кожної банківської установи, є завданням центральних банків ряду країн. Це дає змогу здійснювати контроль за ліквідністю банків та підтримувати необхідний рівень ліквідності банківської системи в цілому. Для цього застосовується метод коефіцієнтів, Метод коефіцієнтів дає змогу виявити кількісний зв'язок між групами та розділами балансу. Таким чином визначають питому вагу окремих складових активів у загальному обсязі активів або окремих груп та розділів балансу. Одержані значення порівнюються з нормативними значеннями і аналізуються в динаміці.

НБУ своєю постановою від 28 серпня 2001 р. № 368 затвердив Інструкцію про порядок регулювання діяльності банків України, якою для банків на даний момент часу встановлено такі нормативи ліквідності [15]:

- норматив короткострокової ліквідності (Н6);
- коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) за всіма валютами (LCR_{BV}) та в іноземній валюті (LCR_{IV}) [15].

Норматив короткострокової ліквідності (Н6) встановлюється для контролю за здатністю банку виконувати прийняті ним короткострокові зобов'язання за рахунок ліквідних активів і визначається як співвідношення ліквідних активів (Ал) до короткострокових зобов'язань (Зк) зі строком погашення до одного року [15]:

$$H6 = \frac{A_{л}}{З_{к}} \cdot 100\% \quad (2.1)$$

До ліквідних активів при розрахунку цього нормативу відносять готівкові кошти, банківські метали, кошти на кореспондентських рахунках і короткострокові депозити в НБУ та інших банках, короткострокові кредити, що надані іншим банкам.

До зобов'язань належать кошти до запитання та короткострокові депозити інших банків і клієнтів, кошти бюджету України, короткострокові кредити, одержані від НБУ та інших банків, короткострокові цінні папери власного боргу, емітовані банком, зобов'язання за всіма видами гарантій, порук, авалів, зобов'язання з кредитування, що надані клієнтам і банкам.

Нормативне значення нормативу Н6 має бути не менше 60 % [15].

НБУ запровадив новий норматив NSFR, який визначає мінімальний рівень ліквідності банку на горизонті один рік, який став обов'язковим для виконання з 1 квітня 2021 року [24]. А 23 березня 2022 року НБУ скасував для банків економічний норматив короткострокової ліквідності (Н6) у зв'язку із завершенням перехідного періоду запровадження коефіцієнта чистого стабільного фінансування або NSFR [25].

Коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) - норматив ліквідності, який установлює мінімально необхідний рівень ліквідності для покриття чистого очікуваного відпливу грошових коштів протягом 30 календарних днів з урахуванням стрес-сценарію (чистий очікуваний відплив грошових коштів).

Банк розраховує коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) щодня як співвідношення високоякісних ліквідних активів до чистого очікуваного відпливу грошових коштів. Банк відносить до високоякісних ліквідних активів

активи, що відповідають характеристикам та вимогам, установленим Національним банком.

За даними наглядової статистики НБУ значення обов'язкових економічних нормативів ліквідності АТ КБ «Приватбанк» представлені в табл. 2.4. В 2021–2023 рр. всі обов'язкові нормативи ліквідності значно перевищували нормативне значення. Отже, банк дотримувався і значно перевищував встановлені Національним банком нормативні значення. Однак таку ситуацію не можна вважати цілком позитивною. Значне перевищення банком нормативних значень коефіцієнтів ліквідності свідчить про те, що банк працює дуже обережно, а тому занадто багато своїх коштів вкладає у високоліквідні активи, які зазвичай є менш дохідними, ніж активи з більшим строком вкладення коштів. Отже, банк з погляду отримання доходу неефективно використовував запозичені на ринку фінансові ресурси протягом всього досліджуваного періоду, і пов'язано з тією ситуацією, яка склалася в економіці і в банківській системі України взагалі.

Далі розрахуємо додаткові коефіцієнти ліквідності, які характеризують ліквідність банку та чинники, які на неї впливають. Додаткові коефіцієнти ліквідності АТ КБ «Приватбанк» представлено в табл. 2.5.

Як свідчать дані, наведені в розрахунковій табл. 2.5, в 2021–2023 роках банк забезпечував високий понаднормативний рівень коефіцієнтів загальної ліквідності (відповідно 116,02%, 119,90%, 111,97%, 114,26% за норми не менше 100 %), і це забезпечувало спроможність банку погашати будь-які зобов'язання і борги перед клієнтами.

Забезпеченість робочих активів високоліквідними в 2021 році була нижче нормативного значення (не менше 20 %), а на кінець 2022, 2023 років відповідала нормативному значенню. Про рівень забезпеченості дохідними активами всіх зобов'язань банку свідчить коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань. За нормативу в межах 70—80 % він перевищував нормативне значення.

Таблиця 2.4

Аналіз дотримання обов'язкових нормативів ліквідності, встановлених НБУ, в КБ «Приватбанк» в 2021-2023 рр.

Норматив	Нормативне значення	Значення на кінець року			
		2020	2021	2022	2023
Норматив короткострокової ліквідності H6	>60%	92,92	93,76	Норматив скасовано	Норматив скасовано
Коефіцієнт чистого стабільного фінансування NSFR	$\geq 80\%$ – з 1.04.2021; $\geq 90\%$ – з 1.10.2021; $\geq 100\%$ - з 1.04.2022	-	156,57	182,24	185,21
Коефіцієнт покриття ліквідністю за всіма валютами LCR_{ВВ}	>80%	278,23	258,85	311,01	462,83
Коефіцієнт покриття ліквідністю в іноземній валюті LCR_{ІВ}	>100%	218,18	200,36	260,14	266,09

Складено автором за джерелом [26]

Таблиця 2.5

Вихідні дані та розрахунок додаткових показників, що характеризують
ліквідність АТ «Приватбанк» в 2021-2023 роках

№	Назва показників	На кінець року				Темп зростання, %
		2020	2021	2022	2023	
Вихідні дані, тис. грн.						
1.	Зобов'язання в депозитах усіх видів	117187	100615	102793	88752	75,7
2.	Активи загальні	382525	401296	540596	680008	177,8
3.	Зобов'язання всіх видів	329700	334681	482807	595162	180,5
4.	Активи високоліквідні	74970	79078	198028	286519	382,2
5.	Активи робочі	379644	397805	611856	786962	207,3
6.	Активи дохідні	304674	318727	413828	500443	164,3
7.	Активи в майні (основні засоби)	7642	7362	6617	6690	87,5
8.	Видані кредити	55021	68218	68084	92019	167,2
Розрахунок додаткових коефіцієнтів ліквідності						Оптимальне значення
1.	Коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань банку (ряд.2 : ряд.3)	116,02%	119,90%	111,97%	114,26%	Не менше 100%
2.	Коефіцієнт відношення високоліквідних до робочих активів (р.4 : р. 5)	19,75%	19,88%	32,37%	36,41%	Не менше 20%
3.	Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань (ряд.6 : ряд.3)	92,41%	95,23%	85,71%	84,09%	Близько 70-80%
4.	Коефіцієнт ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів (ряд.8 : ряд.1)	0,47	0,68	0,66	1,04	X
5.	Коефіцієнт генеральної ліквідності зобов'язань ((ряд.4 + ряд.7) : ряд.3)	0,25	0,26	0,42	0,49	X

Доповнюючим показником ресурсної ліквідності є коефіцієнт ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів. Як видно із табл. 2.5, спостерігається позитивна тенденція зростання цього показника. Це позначає, що ризик ліквідного погашення основного обсягу зобов'язань перед клієнтами банку має тенденцію до зниження. Отже, видані кредити

забезпечені переважачим обсягом залучених депозитів і АТ КБ «Приватбанк» не загрожує незбалансована ліквідність.

Як показує коефіцієнт генеральної ліквідності, продовжує залишатися достатньою спроможність банку погашати зовнішні зобов'язання за залученими і позиченими коштами високоліквідними активами та через продаж нерухомості (майно і незавершені капітальні вкладення). І цей коефіцієнт підвищився в 2021-2023 роках.

Отже, розрахована і розглянута в табл. 2.4 і 2.5 система показників ліквідності АТ КБ «Приватбанк» показала, що він дотримувався в 2021–2023 рр. нормативних вимог НБУ щодо ліквідності і забезпечував активами свою здатність погашати будь-які вимоги за своїми зобов'язаннями перед клієнтами, що розмістили свої гроші в цьому банку на рахунках, а також перед кредиторами з господарської діяльності та акціонерами.

Таким чином, за результатами аналізу визначено, що проблем з недостатньою ліквідністю банк не має, а її рівень за результатами аналізу є надлишковим.

Для аналізу активів банківської установи також використовуються показники, які характеризують ефективність використання активів (рентабельність, доходність). В табл. 2.6 представлений розрахунок цих показників для АТ КБ «Приватбанк» в 2021-2023 роках.

Як видно з табл. 2.6, за 2021-2023 роки всі показники ефективності використання активів підвищилися.

Так рентабельність активів, рентабельність доходних активів зменшилась в 2022 році, але в 2023 році збільшилась. Якщо брати за весь досліджуваний період, то рентабельність активів зросла – на 18,6%, а рентабельність доходних активів – на 25,9%.

Коефіцієнт доходності активів характеризує середній рівень доходності активних операцій банку. Він збільшився на 18,6 %.

Чиста процентна маржа розкриває не тільки рівень дохідності активів від процентної різниці, а й характеризує ефективність контролю банку за

Таблиця 2.6

Вихідні дані та розрахунок показників ефективності використання активів
АТ КБ «Приватбанк» в 2021-2023 роках

№	Назва показників	На кінець року			Темп зростання, %
		2021	2022	2023	
1	2	3	4	5	6
Вихідні дані, млн. грн.					
1.	Чистий прибуток	35 050	30 198	64 709	184,6
2.	Процентні доходи	35 854	43 686	66 238	184,7
3.	Процентні витрати	6537	3768	6616	101,2
4.	Середньорічна вартість загальних активів	391910,5	470946	610302	155,7
5.	Середньорічна вартість доходних активів	311700,5	366277,5	457135,5	146,7
Розрахунок показників ефективності використання активів					
1.	Рентабельність активів, % (ряд.1 : ряд.4) •100	8,94	6,41	10,60	118,6
2.	Рентабельність доходних активів, % (ряд.1 : ряд.5) •100	11,24	8,24	14,16	125,9
3.	Коефіцієнт доходності активів (ряд.1 : ряд.4)	0,0915	0,0928	0,1085	118,6
4.	Чиста процентна маржа (рівень доходності активів) (ряд.2-ряд.3):ряд.4•100	7,48	8,48	9,77	130,6

дохідними активами і дешевими ресурсами. Підвищення рівня процентної маржі знижує ризикованість банківських операцій і одночасно підвищує ефективність управління. Чиста процентна маржа покриває витрати банку і ризики, в тому числі інфляційний. Оптимальним значенням показника є 4,5 %. Тобто значення чистої процентної маржі АТ КБ «Приватбанк» в 2021-2023 роках значно перевищує оптимальне значення, причому спостерігається тенденція поступового зростання чистої процентної маржі.

Отже, в 2021-2023 роках ефективність використання активів АТ КБ «Приватбанк» підвищилась.

2.4. Аналіз інвестиційного та кредитного портфелів банку як складових активів

Основними доходними активами АТ КБ «Приватбанк» є кредитний і інвестиційний портфелі. На рис. 2.1 надана динаміка обсягів кредитного та інвестиційного портфелів банку в 2021-2023 рр.

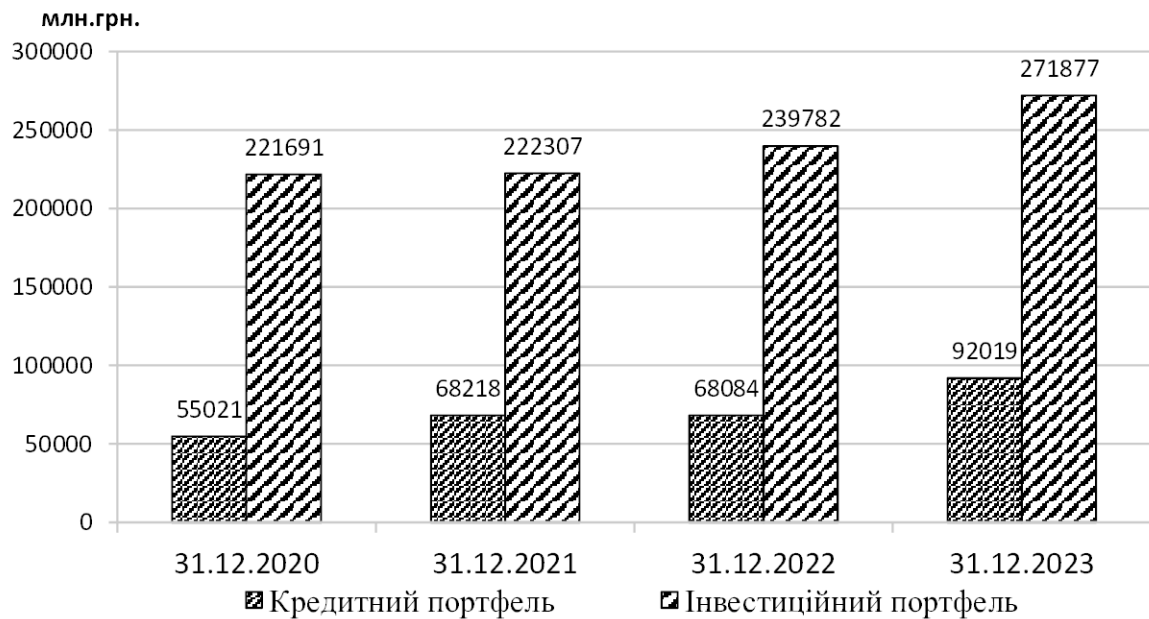

Рис. 2.1. Динаміка обсягів кредитного та інвестиційного портфелів АТ КБ «Приватбанк» в 2021 -2023 рр.

В 2021 -2023 рр. в АТ КБ «Приватбанк» спостерігалась тенденція зростання як кредитного портфеля, так і інвестиційного портфеля банку, але за обсягами на першому місці для АТ КБ «Приватбанк» в досліджуваному періоду є інвестиційна діяльність, що пояснюється великою питомою вагою непрацюючих кредитів в кредитному портфелі.

Спочатку проаналізуємо інвестиційний портфель банку, а потім кредитний.

До складу інвестиційного портфеля АТ КБ «Приватбанк» входять цінні папери в портфелі на продаж (інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через прибуток або збиток - СВПЗ); цінні папери в портфелі до погашення (інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через інший

сукупний дохід- СВІСД); інвестиційні цінні папери за амортизованою собівартістю (АС); інвестиції в дочірні компанії.

В табл. 2.7 наданий склад і структура інвестиційного портфеля АТ КБ «Приватбанк» в 2021-2023 рр. Загалом протягом 2021-2023 років обсяг інвестиційного портфелю банку збільшився на 50186 млн.грн. або на 22,64%.

В структурі інвестиційного портфеля АТ КБ «Приватбанк» на кінець 2020, 2021, 2022, 2023 років переважають інвестиції в цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід (СВІСД) (відповідно 53,77%, 58,06%, 60,02% і 63,07%). Тобто АТ КБ «Приватбанк» в основному здійснює інвестиції в цінні папери з метою торгівлі ними. Інвестиційні цінні папери за амортизованою собівартістю займають малу питому вагу і на кінець 2023 року їх взагалі немає в інвестиційному портфелі. Друге місце за обсягом і питомою вагою займають цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток («СВПЗ»).

Цінні папери в інвестиційному портфелі банку протягом аналізованого періоду були представлені державними борговими цінними паперами, тобто портфель боргових цінних паперів АТ КБ «Приватбанк» протягом досліджуваного періоду був недиверсифікованим.

Інвестиції в асоційовані і дочірні підприємства займають малу питому вагу в інвестиційному портфелі цінних паперів банку – 0,01% в 2021-2023 роках.

Далі проаналізуємо кредитний портфель АТ КБ «Приватбанк». Спочатку проаналізуємо динаміку і структуру кредитного портфеля АТ КБ «Приватбанк» за суб'єктами кредитування (табл. 2.8). Обсяг кредитування без врахування резервів за кредитними операціями АТ КБ «Приватбанк» за 2021-2023 роки збільшився на 42145 млн.грн. або на 18,11%, а резерви за кредитними операціями збільшилися на 5147 млн.грн. або на 2,9%, що свідчить про зниження кредитного ризику кредитного портфеля банківської установи та покращення якості кредитного портфеля.

Таблиця 2.7

Склад і структура інвестиційного портфеля АТ КБ «Приватбанк» в 2021-2023 р.

Види інвестицій	На кінець 2020 р.		На кінець 2021р.		На кінець 2022р.		На кінець 2022р.		Відхилення за 2021-2023 рр.		
	Сума, млн.грн.	Пит. вага,%	Сума, млн.грн.	Пит. вага,%	Сума, млн.грн.	Пит. вага,%	Сума, млн.грн.	Пит. вага,%	Абс.-тне, млн.грн.	Віднос- не, %	Пит. ваги,%
Інвестиційні цінні папери за СВПЗ											
Довгострокові державні боргові ЦП з вбудованим опціоном	100750	45,45	93096	38,85	95716	35,73	100376	36,92	-374	-0,37	-5,53
Інвестиційні цінні папери за СВІСД											
Довгострокові державні боргові ЦП	53155	23,98	59388	26,71	46159	19,25	45327	16,67	-7828	-14,73	-4,73
Середньострокові державні боргові ЦП	21084	9,51	20341	9,15	29859	12,45	56666	20,84	+35582	+168,76	2,94
Середньострокові валютні державні боргові ЦП	23966	10,81	6810	3,06	17921	7,47	1405	0,52	-22561	-94,14	-3,34
Короткострокові державні боргові ЦП	15808	7,13	17352	7,81	28094	11,72	25635	9,43	+9827	-	4,59
Короткострокові валютні державні боргові цінні папери	5183	2,34	25183	11,33	21887	9,13	42438	15,61	+37255	+718,79	6,79
Всього інвестиційних ЦП за СВІСД	119196	53,77	129074	58,06	143920	60,02	171471	63,07	+52275	+43,86	9,30
Інвестиційні цінні папери за АС											
Короткострокові державні боргові ЦП	1493	0,67	0	0,00	0	0,00	0	0,00	-1493	-100,00	-0,67
Довгострокові облігації, випущені Державною іпотечною установою	282	0,13	283	0,13	303	0,13	0	0,00	-282	-100,00	0,00
Резерв під очікувані кредитні збитки	60	0,03	176	0,08	187	0,08	0	0,00	-60	-100,00	0,05
Всього інвестиційних ЦП за АС	1715	0,77	107	0,05	116	0,05	0	0,00	-1715	-100,00	-0,77
РАЗОМ інвестиційних ЦП	221661	99,99	222277	99,99	239752	99,99	271847	99,99	+50186	+22,64	0,00
Інвестиції в асоційовані і дочірні підприємства											
Інвестиції в асоційовані і дочірні підприємства	30	0,01	30	0,01	30	0,01	30	0,01	0	0,00	0,00
Інвестиційний портфель	221691	100,00	239659	100,00	239782	100,00	271877	100,00	+50186	+22,64	0,00

Таблиця 2.8

Структура кредитного портфеля АТ КБ «Приватбанк» за суб'єктами кредитування в 2021-2023 рр.

Позичальники	На кінець 2021 р.		На кінець 2022 р.		На кінець 2022 р.		На кінець 2023 р.		Відхилення за 2021-2023 рр.		
	Сума, млн.грн.	Питома вага,%	Сума, млн.грн.	Питома вага,%	Сума, млн.грн.	Питома вага,%	Сума, млн.грн.	Питома вага,%	Абсолютне, млн.грн.	Відносне, %	Питомої ваги,%
1. Кредити, які управляються як окремий портфель	164332	70,60	163 513	67,40	167 931	67,03	170 042	61,85	5 710	3,47	-8,75
2. Кредити юридичним особам	6097	2,62	4 358	1,80	5 502	2,20	7 947	2,89	1 850	30,34	0,27
3. Кредити фізичним особам	54967	23,61	61 727	25,45	55 103	22,00	70 914	25,79	15 947	29,01	2,18
4. Кредити підприємствам малого і середнього бізнесу	7376	3,17	12 970	5,35	21 960	8,77	26 014	9,47	18 638	252,68	6,30
Всього наданих кредитів	232 772	100,00	242 568	100,00	250 496	100,00	274 917	100,00	42 145	18,11	X
Резерви за кредитними операціями	177 751	76,36	174 350	71,88	182 412	72,82	182 898	66,53	5 147	2,90	-9,83
Всього кредитів за мінусом резервів	55 021	23,64	68 218	28,12	68 084	27,18	92 019	33,47	36 998	67,24	9,83

Кредити, які управляються як окремий портфель, включають непрацюючі кредити, які були видані до 19 грудня 2016 року. Цей портфель має схожі показники кредитного ризику, незалежно від класифікації за галузями економіки і напрямками діяльності на дату видачі таких кредитів [23].

На рис. 2.2 надана структура кредитного портфеля АТ КБ «Приватбанк» за суб'єктами кредитування в 2021- 2023 роках.

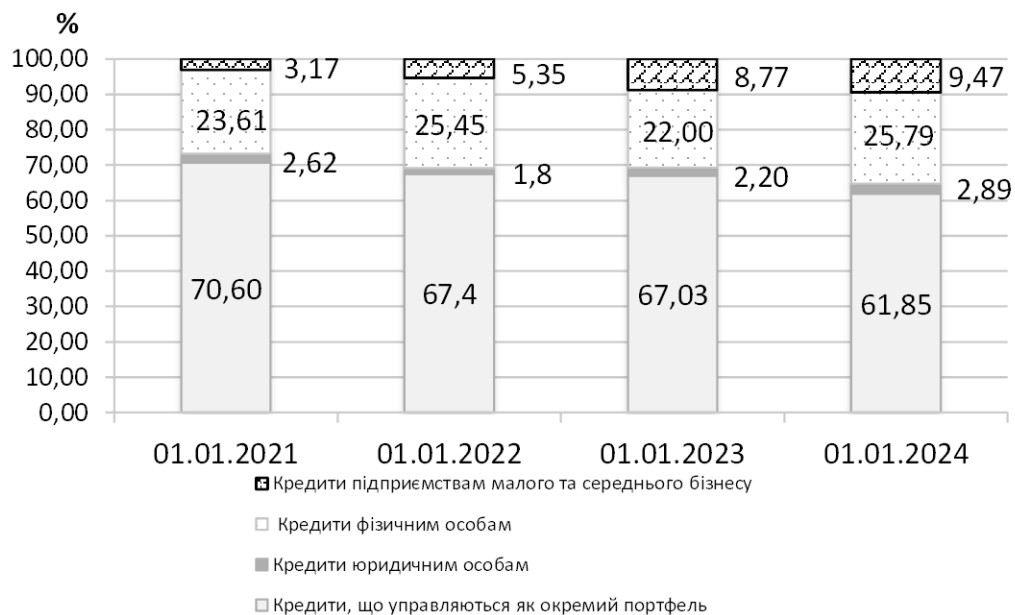

Рис. 2.2. Структура кредитного портфеля АТ КБ «Приватбанк» за суб'єктами кредитування в 2021- 2023 роках

Як видно з таблиці. 2.8 і рис. 2.2, найбільшу питому вагу в кредитному портфелі банку займають кредити, які управляються як окремий портфель, тобто непрацюючі кредити. Позитивним є поступове зменшення їх питомої ваги в кредитному портфелі банку в 2021-2023 рр. з 70,60% до 61,85%.

Друге місце за питомою вагою в кредитному портфелі банку займають кредити фізичним особам. Питома вага кредитів, виданих юридичним особам, а також підприємствам малого та середнього бізнесу в кредитному портфелі банку невелика: від 5,79% на кінець 2020 року до 12,36% на кінець 2023 року, і крім того, спостерігається тенденція їх зростання. Якщо враховувати, що кредити, які управляються як окремий портфель, - це кредити, які видані юридичним особам, то питома вага кредитів, виданих Приватбанком

юридичним особам, перевищує 70 %: на кінець 2020 року 76,39%, 2021 – 74,55%, 2022 – 78%, 2023 – 73,21%.

Далі виконаємо аналіз кредитного портфеля АТ КБ «Приватбанк» за термінами погашення кредитів, який дозволяє виявити програми кредитування за термінами, які мають найбільший попит у клієнтів банку (табл. 2.9). Як видно з табл. 2.9 протягом досліджуваного періоду найбільшу питому вагу в кредитному портфелі банку займають кредити з терміном погашення до 1 року. Питома вага середньострокових кредитів з терміном погашення від 1 до 5 років складає більш 20%, а питома вага довгострокових кредитів з терміном погашення більше 5 років складає від 10 до 16%. Така ситуація свідчить про невисокий кредитний ризик кредитного портфеля, оскільки довгострокове кредитування безпосередньо пов'язане з інфляційним знеціненням відсотків за виданими кредитами і несвоєчасним поверненням кредитів.

На рис. 2.3 надана динаміка питомої ваги непрацюючих кредитів в кредитному портфелі АТ КБ «Приватбанк» в 2021-2023 роках. Як видно, протягом досліджуваного періоду спостерігається позитивна тенденція її зниження, що свідчить про зниження ризикованості кредитного портфеля Приватбанку.

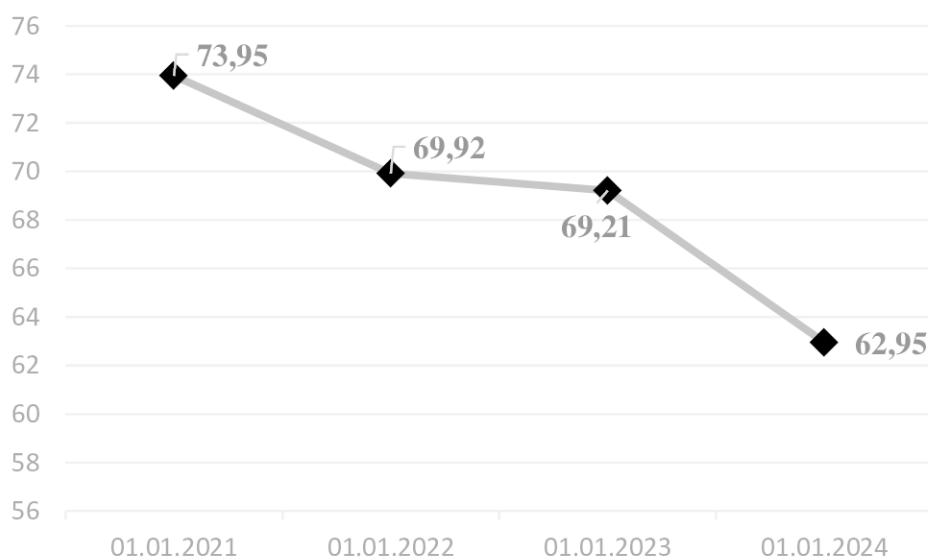

Рис. 2.3. Питома вага непрацюючих кредитів в кредитному портфелі АТ КБ «Приватбанк» в 2021-2023 роках

Таблиця 2.9

Структура кредитного портфеля АТ КБ «Приватбанк» за термінами погашення кредитів
в 2022-2023 роках

Види кредитів	На кінець 2021 р.		На кінець 2022 р.		На кінець 2023 р.		Відхилення за 2022-2023 рр.		
	Сума, млн.грн.	Питома вага,%	Сума, млн.грн.	Питома вага,%	Сума, млн.грн.	Питома вага,%	Абсолютне, млн.грн.	Відносне, %	Питокої ваги,%
До 3 місяців	22748	33,35	15361	22,56	37205	40,43	14 457	63,55	7,09
Від 3 до 6 місяців	9534	13,98	6809	10,00	10516	11,43	982	10,30	-2,55
Від 6 до 9 місяців	7516	11,02	1618	2,38	6718	7,30	-798	-10,62	-3,72
Від 9 до 12 місяців	5897	8,64	10009	14,70	6261	6,80	364	6,17	-1,84
Разом до 1 року	45695	66,98	33797	49,64	60700	65,96	15 005	32,84	-1,02
Від 1 до 5 років	15252	22,36	23040	33,84	18797	20,43	5 251	72,22	2,95
Понад 5 років	7271	10,66	11247	16,52	12522	13,61	23 801	34,89	0
Всього кредитів	68218	100,00	68084	100,00	92019	100,00	23 801	34,89	X

Проведений аналіз активів банківської установи АТ КБ «Приватбанк» в 2021-2023 роках дозволяє зробити наступні висновки:

1. В 2021-2023 роках спостерігається позитивна тенденція поступового зростання вартості активів банку, що свідчить про розширення діяльності банківської установи. Так, за цей період активи і пасиви банку збільшилися на 77,77% і на початок 2024 року складали 680008 млн. грн.

2. Збільшення вартості активів АТ КБ «Приватбанк» пов'язане зі збільшенням:

- грошових коштів та їх еквівалентів на 205,11%;
- коштів в інших банках на 435,68%;
- вартості портфеля інвестиційних цінних паперів на 22,04%;
- вартості кредитного портфеля на 22,64%.

3. Аналіз структури активів АТ КБ «Приватбанк» показав, що найбільшу питому вагу в загальній вартості активів банку займають інвестиції в цінні папери: на кінець 2021 року 57,95%, на кінець 2024 р. – 39,98%. Питома вага кредитного портфеля в структурі активів низька (менше 20%): на початок 2021 року - 14,38 %, на початок 2024 року - 13,53 %. Питома вага грошових коштів та їх еквівалентів збільшилась з 13,05% до 22,39%, питома вага коштів в інших банках з 6,55% до 19,74%, що може свідчити про надлишкову ліквідність банку.

4. Питома вага кредитно-інвестиційного портфелю в активах АТ КБ «Приватбанк» на кінець 2020 року становить 72,33%, на кінець 2021 – 72,32%, на кінець 2022 – 56,94%, на кінець 2023 – 53,51%. Отже, банк в 2020 і 2021 роках здійснював активну кредитно-інвестиційну політику, а в 2022, 2023 роках – пасивну.

5. В 2021-2023 роках АТ КБ «Приватбанк» дотримувався і значно перевищував встановлені Національним банком України нормативні значення обов'язкових економічних нормативів ліквідності. Однак таку ситуацію не можна вважати цілком позитивною. Значне перевищення банком нормативного значення коефіцієнта ліквідності свідчить про те, що банк

працював дуже обережно, а тому багато своїх коштів вкладав у високоліквідні активи, в інші банки, які зазвичай є менш дохідними, ніж активи з більшим строком вкладення коштів. Отже, банк з погляду отримання доходу неефективно використовував запозичені на ринку фінансові ресурси. Це було характерно для нього протягом всього досліджуваного періоду і пов'язане з тією ситуацією, яка склалася в економіці і в банківській системі України взагалі.

6. В 2021-2023 роках банк забезпечував високий понаднормативний рівень коефіцієнтів загальної ліквідності (відповідно 116,02%, 119,90%, 111,97%, 114,26% за норми не менше 100 %), і це забезпечувало спроможність банку погашати будь-які зобов'язання і борги перед клієнтами. Видані кредити забезпечені переважачим обсягом залучених депозитів, і АТ КБ «Приватбанк» не загрожує незбалансована ліквідність. Отже, визначено, що банк проблем з ліквідністю не має, а її рівень є надлишковим.

7. Аналіз показників, які характеризують ефективність використання активів АТ КБ «Приватбанк», показав, що всі вони збільшилися. Так, рентабельність активів зросла – на 18,6%, а рентабельність доходних активів – на 25,9%. Коефіцієнт доходності активів, який характеризує середній рівень доходності активних операцій банку, збільшився на 18,6 %. Значення чистої процентної маржі АТ КБ «Приватбанк» в 2021-2023 роках значно перевищує оптимальне значення, причому спостерігається тенденція поступового зростання чистої процентної маржі

8. Аналіз структури інвестиційного портфеля АТ КБ «Приватбанк» показав, що в його структурі на кінець 2020, 2021, 2022, 2023 років переважають інвестиції в цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід (СВІСД) (відповідно 53,77%, 58,06%, 60,02% і 63,07%). Тобто АТ КБ «Приватбанк» в основному здійснює інвестиції в цінні папери з метою торгівлі ними. Інвестиційні цінні папери за амортизованою собівартістю займають малу питому вагу і на кінець 2023 року їх взагалі немає в інвестиційному портфелі. Друге місце за обсягом і питомою

вагою займають цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток («СВПЗ»).

9. Цінні папери в інвестиційному портфелі банку протягом аналізованого періоду були представлені державними борговими цінними паперами, тобто портфель боргових цінних паперів АТ КБ «Приватбанк» протягом досліджуваного періоду був недиверсифікованим.

10. Проведений аналіз структури кредитного портфелю АТ КБ «Приватбанк» свідчить, що найбільшу питому вагу в кредитному портфелі банку займають кредити, які управляються як окремий портфель, тобто непрацюючі кредити. Позитивним є поступове зменшення їх питомої ваги в кредитному портфелі банку в 2021-2023 рр. з 70,60% до 61,85%. Друге місце за питомою вагою в кредитному портфелі банку займають кредити фізичним особам. Питома вага кредитів, виданих юридичним особам, а також підприємствам малого та середнього бізнесу в кредитному портфелі банку невелика: від 5,79% на кінець 2020 року до 12,36% на кінець 2023 року, і крім того, спостерігається тенденція їх зростання. Якщо враховувати, що кредити, які управляються як окремий портфель, - це кредити, які видані юридичним особам, то питома вага кредитів, виданих Приватбанком юридичним особам, перевищує 70 %. Отже, кредитний портфель в розрізі позичальників диверсифікований незадовільно

11. Аналіз кредитного портфеля АТ КБ «Приватбанк» за термінами погашення кредитів показав, що найбільшу питому вагу в кредитному портфелі банку займають кредити з терміном погашення до 1 року. Питома вага середньострокових кредитів з терміном погашення від 1 до 5 років складає більш 20%, а питома вага довгострокових кредитів з терміном погашення більше 5 років складає від 10 до 16%.

Аналіз питомої ваги непрацюючих кредитів в кредитному портфелі АТ КБ «Приватбанк» в 2021-2023 роках показав, що спостерігається позитивна тенденція її зниження, що свідчить про зниження ризиковості кредитного портфеля Приватбанку. Однак частка непрацюючих кредитів в кредитному

портфелі банку залишається досить високою, тому розвиток активів АТ КБ «Приватбанк» далі вимагає зменшення абсолютної величини та питомої ваги непрацюючих кредитів в кредитному портфелі банку.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ АКТИВІВ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

3.1. Напрямки підвищення ефективності використання активів банківської установи

Основним напрямком підвищення ефективності використання банківських активів є збільшення фінансових результатів діяльності банку – нерозподіленого прибутку. Для цього необхідно збільшити частку дохідних активів, до яких належать кредитний і інвестиційний портфелі банківської установи. Для їх здійснення кредитно-інвестиційних операцій банківській установі банку необхідні залучити клієнтів, які бажають отримати кредит. У теперішній час для банків України це є проблемою, тому як країна знаходиться у воєнному стані, спостерігається нестабільна фінансова ситуація, пов'язана зі складною політичними і економічними обставинами.

Отже, кожна банківська установа має збільшувати активи, які приносять найбільші доходи банку і скорочувати до можливого мінімуму «непрацюючі». До доходних активів відносять кредитний та інвестиційний портфель банку, депозити та кредити в інших банках. Всі інші активи є недоходними. Вкладення коштів у недоходні активи погіршує структуру активів та їх дохідність. Однак, саме “непрацюючі” активи забезпечують ліквідність банку. Таким чином, банківська ліквідність досягається при максимізації залишків в касах по відношенню до інших активів. Але саме в цьому випадку прибуток банку буде мінімальний. Максимізація прибутку вимагає не збереження коштів, а їх використання для видачі позик і здійснення інвестицій (з урахуванням резервів). Оскільки для цього треба звести касову готівку і залишки на кореспондентських рахунках до мінімуму, то максимізація

прибутку ставить під загрозу безперервність виконання банком своїх зобов'язань перед клієнтами. Таким чином, занадто висока (понаднормативна) ліквідність негативно впливає на дохідність банку, а занадто низька – свідчить про погіршення надійності банку.

Отже, сутність банківського управління активами полягає в гнучкому співвідношенні протилежних вимог ліквідності і прибутковості. Загалом фахівці вважають, що частка доходних активів у загальних активах банку повинна бути на рівні 0,75-0,85. Зменшення частки доходних активів нижче 0,7 свідчить про можливі проблеми в діяльності банку [27].

Слід змінити загальний рівень процентної ставки за активними операціями банку. Працюючи в цьому напрямку банки намагаються збільшити рівень процентної ставки за активними операціями. З іншого боку, в умовах жорсткої конкуренції між кредитними установами та боротьби за розширення обслуговування ринків банкам дуже важко це робити. Таким чином, щоб отримати більший доход, банк повинен враховувати крім специфічних факторів, що визначають розмір процента за активними операціями (облікова ставка, рівень інфляції, термін позики, її розмір, ризик, характер забезпечення, витрати по оформленню позики та контроль, контроль та інші), також попит на кредитному ринку і ставки конкуруючих банків та інших фінансово-кредитних установ.

Слід також змінити структуру портфелю доходних активів, тобто підвищити питому вагу ризикових кредитів в кредитному портфелі банку, наданих під високі проценти. Але банк повинен правильно дослідити допустимість ризику, розробити проект прийняття негайно практичного рішення, спрямованого або на використання ризикових операцій, або на розробку системи заходів, що знижують можливість появи втрат банку від проведення тієї чи іншої операції.

Існує декілька способів захисту від кредитного ризику:

а) диверсифікація позик – розподіл кредитного портфеля серед широкого кола позичальників, які відрізняються один від одного як за характеристиками, так і за умовами діяльності.;

б) постійний контроль банку за станом справ позичальника на протязі всього терміну користування позикою і у випадку виникнення у нього проблемних ситуацій, які можуть привести до несплати боргу, прийняття попереджувальних заходів щодо захисту своїх інтересів;

в) встановлення лімітів – встановлення максимально допустимих розмірів наданих позичок, що дозволяє обмежити ризик. Лімітування використовується для визначення повноважень кредитних працівників різних рангів щодо обсягів наданих позичок. Лімітування як метод зниження кредитного ризику широко застосовується у практиці як на рівні окремого банку, так і на рівні банківської системи в цілому. Дотримання відповідних нормативів кредитного ризику контролюється НБУ;

г) резервування – створення резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями;

д) сек'юритизація активів – передбачає перетворення наданих банками позичок на ліквідні цінні папери (наприклад, облігації чи векселі), котрі обертаються на вторинному ринку. У процесі сек'юритизації беруть участь кілька сторін: банк, як ініціатор продажу пакету кредитів; компанія, яка займається емісією цінних паперів; гарант (страхова компанія); інвестори (фізичні чи юридичні особи), котрі купують цінні папери на ринку. Процедура сек'юритизації починається з того, що банк, який є ініціатором продажу кредитів, укладає договір з компанією, котра на загальну суму сек'юритизованих кредитів робить емісію цінних паперів. Перед розміщенням пакету цінних паперів на ринку, компанія емітент має здобути підтримку гаранта, який виконує функцію страхування емітованих цінних паперів. Відтак цінні папери розміщуються на ринку, а отримані від їх продажу грошові кошти починають надходити до гаранта та компанії – емітента, які передають їх банку – ініціатору. Таким чином, банк отримує готівкові кошти на загальну

суму пулу сек'юритизованих кредитів. При цьому банк продовжує обслуговувати ці кредити (які стають позабалансовими зобов'язаннями банку), тобто проводити розрахунки з позичальниками, отримувати кошти від погашення основної суми боргу та процентні платежі. Отримані грошові потоки банк направляє емітенту цінних паперів цінних паперів, який, у свою чергу, переводить їх інвесторам, тобто виплачує дохід за цінними паперами. Отже, потік грошових коштів починає надходити до інвестора, коли позичальники виплачують основну суму боргу та проценти банку – ініціатору. Коли кредит сек'юритизовано, тобто перетворено в пакет цінних паперів, власність на ці кредити та відповідні потоки грошових надходжень переходить до інвесторів. Прикладом сек'юритизованих активів є іпотечні кредити, автомобільні позички, кредити на придбання обладнання. Процедура сек'юритизації дозволяє банку здійснити трансферт кредитних ризиків (передати ризик іншим учасникам ринку). У разі неповернення кредитів збитки зазнають інвестори.

Також банку слід забезпечити зростання непроцентних доходів, а саме приділення більш уваги доходам від надання послуг “небанківського” характеру. Це позначає збільшення комісійних, торгівельних доходів. Перш за все, збільшення доходів від розрахунково-касового обслуговування, шляхом надання більш якісного обслуговування, збільшення обсягу та спектру послуг, що надаються суб'єктам господарювання, впровадження нових банківських продуктів, розвиток “зарплатних проектів”, збільшення обслуговування клієнтів за системою “Клієнт-Банк”, впровадження системи “Інтернет-Банкінг”, що дасть змогу більш оперативного обслуговування клієнтів. Треба приділяти більш уваги доходам, які банки можуть отримувати від надання послуг “небанківського” характеру – консультаційних, аудиторських, а також доходам від проведення факторингових і лізингових операцій, доходів від надання поручительств гарантій. Але проблемою є те, що всі ці доходи, в першу чергу залежать від розширення клієнтської бази банку.

Банку слід проводити політику диверсифікації (широкий перерозподіл кредитів у дрібних сумах, наданих великій кількості клієнтів, при збереженні загального обсягу операцій банку); страхувати кредити; застосувати застави, реальні гарантії; управляти одночасно динамічною структурою активів і пасивів на підставі геп-аналізу, використання засобів хеджування ризиків.

Впровадження всіх цих заходів допомогло б збільшити прибутковість банку, зменшити ризики і в кінцевому підсумку підвищити ефективність використання банківських активів. На сьогоднішній день в умовах нестабільного середовища це є надзвичайно важливо.

Отже, для підвищення ефективності використання банківських активів слід виділити такі основні напрямки:

1. Збільшення питомої ваги доходних активів в сукупних активах. Максимізація прибутку вимагає не збереження коштів, а їх використання для видачі позик і здійснення інвестицій (з урахуванням резервів)

2. Зміна загального рівня процентної ставки за активними операціями банку. Потрібне дослідження та врахування крім специфічних факторів, що визначають розмір процента по активних операціях також попит на кредитному ринку і ставки конкуруючих банків та інших фінансово-кредитних установ

3. Зміна структури портфелю доходних активів, тобто підвищення питомої ваги ризикових кредитів в кредитному портфелі банку, наданих під високі проценти. Банк повинен правильно дослідити допустимість ризику, розробити проект прийняття негайно практичного рішення, спрямованого або на використання ризикових операцій, або на виробітку системи заходів, що знижують можливість появи витрат банку від проведення тієї чи іншої операції.

5. Забезпечення зростання непроцентних доходів, а саме приділення більшої уваги доходам від надання послуг небанківського характеру.

6. Виважене управління активами і пасивами банку, а також ризиками: розподіл економічного капіталу банку під ризики, визначення політики

управління фондами банку та ризиком ліквідності, правильне встановлення лімітів по ринкових ризиках, моніторинг результатів, що дало б змогу привести структуру банківського балансу у відповідність з його стратегічними цілями.

7. Управління ризиком процентних ставок: досягнення цільового рівня чистої процентної маржі, спреда, чистого процентного доходу, передбачення руху процентних ставок, встановлення процентних ставок за залученими та наданими коштами, визначення динамічної структури активів і пасивів на підставі геп-аналізу та дюрації, використання засобів хеджування.

3.2. Шляхи зменшення обсягів недіючих кредитів в кредитному портфелі банку

В результаті аналізу активів і кредитного портфеля АТ КБ «Приватбанк» було виявлено, що однією з найбільших проблем є висока питома вага непрацюючих кредитів (NPL). Перехід банківської системи на міжнародну практику визначення непрацюючих кредитів і введення НБУ нових вимог за оцінкою банками розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями (Постанова № 351) дали можливість оцінювати реальний рівень проблемних кредитів, виданих українськими банками. Результат виявився таким, що частка недіючих кредитів в кредитному портфелі банків України на 1 січня 2024 р. складала 37,35 %, а частка недіючих кредитів в кредитному портфелі АТ КБ «Приватбанк» складала відповідно 62,95%. За даними НБУ серед країн з найбільшими історичними максимумами питома вага непрацюючих кредитів складала: в 2010 р. в Афганістані - 50%, в Нігерії - 38%, а в Екваторіальній Гвінеї в 2016 р. - 28%. Причому питома вага кредитів, прострочених більш ніж на 90 днів (тобто тих кредитів, надії на повернення яких невеликі), складає майже 80% від усіх непрацюючих кредитів банківської системи України [29, с. 39].

Зменшення обсягу недіючих кредитів та їх частки в кредитному портфелі є однією з головних проблем управління кредитним портфелем банків України. Вона несе в собі значний ризик як для самих банків, так і для їх вкладників, і інших кредиторів, підриває стійкість банківської системи країни в цілому.

Сьогодні при роботі з проблемними кредитами банки дійсноють реструктуризацію кредитів, списують їх або продають з дисконтом (тобто нижче їх вартості).

Для вирішення проблеми наявності значного обсягу недіючих кредитів потрібне впровадження нових інструментів роботи з проблемною заборгованістю і вдосконалення чинного законодавства України. Це допоможе банкам очистити баланси від проблемних кредитів і покращити стан кредитних портфелів.

Одним з варіантів зменшення непрацюючих кредитів на балансі банку є їх списання, яке використовується, коли немає надії на отримання ефекту від спроб стягнення заборгованості, або проведення заходів зі стягнення є нерентабельними. Кредити списуються за рахунок резерву під кредитні операції в разі неможливості їх повернення. Кредити списуються після того, як керівництво банку використало всі наявні у нього можливості для повернення суми заборгованості, і після того, коли банк продав все заставне майно, яке є у нього в наявності, і суд прийняв відповідне рішення.

Банк використовує сформований резерв для списання (відшкодування) боргу за активом, який віднесений до найнижчої (безнадійною) категорії якості (безнадійна заборгованість), в порядку, встановленому Національним банком України. Рішення про списання безнадійної заборгованості за активом приймається Правлінням банку. У статті 159.4.1 Податкового кодексу України сказано, що банк списує безнадійну заборгованість за рахунок резервів відповідно до порядку, встановленого НБУ і погодженого з Міністерством фінансів України [30]. А на даний момент такого порядку, погодженого з Мінфіном, не існує. Неузгодженість чинного законодавства гальмує списання

банками проблемної заборгованості.

Кожен банк самостійно вирішує, які методи найдоцільніше використовувати для управління проблемною заборгованістю. Це значною мірою залежить від стратегії розвитку банку, особливостей запропонованих ним кредитних продуктів, можливостей залучення фінансування для підтримки ліквідності, а також від наявності вільних фінансових ресурсів, часу і кваліфікованого персоналу для створення власної структури роботи з проблемною заборгованістю.

Проте, яку б політику не обрав банк, не можна визначити одне правильне рішення для всіх можливих ситуацій. Це особливо актуально, якщо банк пропонує широкий спектр різних кредитних продуктів і обслуговує декілька типів клієнтів. Тому найефективнішою є гнучка система, яка передбачає різні підходи до роботи з різними типами заборгованості та на різних етапах її стягнення. При прийнятті рішення необхідно всебічно зважувати всі переваги і недоліки, прогнозувати прибутки і витрати, враховуючи також оподаткування. Створення достовірних прогнозів неможливе без доброго знання якості кредитного портфеля, тому для ефективного управління проблемною заборгованістю доцільно її структурувати, розподіляючи на окремі підпортфелі за кредитними продуктами, типами боржників, термінами прострочення, причинами виникнення заборгованості, наявністю і якістю застави тощо. Для кожного з підпортфелів слід обирати відповідний метод роботи.

Останнім часом спостерігається тенденція перегляду банками своєї політики на користь продажу портфелів. Також розвивається практика використання методу участі банку у бізнесі проблемного позичальника. Очищення балансу від непрацюючих активів шляхом передачі їх до пайових інвестиційних фондів поки що не поширене і використовується лише окремими банками. Перевод заставного об'єкту кредиту в паї можливий в двох варіантах. Перший варіант - коли банк вилучив заставу за проблемним кредитом і вже перевів її до себе на баланс. Інструментом управління

проблемною заборгованістю в цьому випадку буде закритий пайовий інвестиційний фонд нерухомості (ЗПІФН).

Другий варіант припускає, що об'єкт застави ще не вилучений. Інструментом управління при цьому є закритий кредитний пайовий інвестиційний фонд (ЗКПІФ).

Для створення ЗКПІФ один або декілька кваліфікованих інвесторів формують закритий фонд грошовими коштами. Гроші спрямовуються на викуп кредитів інших банків, а інвестори натомість отримують паї фонду.

Паї можуть бути обмежені в обороті або мати лістинг і торгуватися на біржі. Прибутки (т. є. отримані відсотки за заборгованістю) виплачуються з фонду пайовикам або накопичуються всередині фонду і реінвестуються.

В результаті цих інтеграцій застави за кредитами йдуть до фонду, а банк отримує паї і дохід з цього фонду. Очевидні переваги і при переводі заставного об'єкту в ЗПІФН. По-перше, на балансі банку виникає вже не об'єкт нерухомості або земельна ділянка, а цінні папери, які звільняють банк від сплати податку на майно або землю. По-друге, з'являється можливість оптимізувати виплати з податку на прибуток. Доки отримані прибутки знаходяться всередині фонду, податок на прибуток може не виплачуватися, а реінвестуватися. По-третє, перевівши всі об'єкти до одного фонду, можна компенсувати заборгованість одного об'єкту іншим, який значно краще. Це актуально для ситуації, коли проблемних об'єктів декілька і всі вони мають різну ступінь інвестиційної привабливості. Прибутки всередині фонду можна реінвестувати в що завгодно: в цінні папери, в депозити банку (причому свого). В останньому випадку мультиплікація відсотків поступово нарощує грошову масу всередині ЗПІФН. Таким чином ситуація з проблемним об'єктом оптимізується [31; 32].

Оскільки банк є фінансовою установою, у нього є досвід і можливості оперувати цінними паперами, якими є паї фонду. Їх можна продати цілком або частками, можна вивести на підконтрольну структуру і управляти нею, продати застави - в банку є цілий арсенал фінансових інструментів по роботі з

цінними паперами. І якщо з яких-небудь причин банк не зможе самостійно скористатися цим арсеналом, існують можливості звернутися в спеціалізовані компанії з управління активами.

Інструменти роботи з проблемними активами банку через пайові фонди - відкриті, прозорі, зрозумілі і ефективні. При їх використанні банк завжди може продати об'єкт застави, а отриманий дохід розподілити між пайовиками.

Проблема наявності значного обсягу недіючих кредитів в кредитному портфелі банків України буде загострюватися ще більш у зв'язку з повномасштабною війною, розв'язаною росією на території України.

За оцінками Національного банку України буде втрачено більш 20% кредитного портфеля банківської системи [33]. Вже зараз банки недоотримують велику частину доходів від кредитної діяльності, втрачають частину кредитного портфеля, погіршується його якість, зростатимуть резерви за кредитними операціями, і це негативно впливатиме на капітал банків,.

Знищення підприємств, їх майна, житла населення, загибель громадян, які були позичальниками, виїзд частини населення із країни і можливе їх неповернення, зниження платоспроможності громадян через втрату роботи, зменшення зарплат – все це негативно відбивається на якості кредитного портфеля банківських установ України.

Розбомблені, зруйновані підприємства, біженці, внутрішньопереміщені фізичні особи-позичальники не зможуть сплачувати відсотки, а навіть і повертати раніше взяті позики в той час, коли об'єкти застави знищені. Банки будуть вимушені списувати на збитки частину проблемних кредитів, що призведе до зменшення власного капіталу і необхідності докапіталізації. Але акціонери банків не хочуть докапіталізовувати свої установи у воєнний час.

Отже, банкам необхідно йти назустріч клієнтам і проводити реструктуризацію та списання кредитів. Крім того, має бути розроблений Нацбанком і Державною податковою службою єдиний для всіх банків підхід до реструктуризації проблемних кредитів. Але податківці розглядають таке списання як прибутки банку – навіть якщо предмет застави знищений. Отже,

необхідно внести зміни до нормативно-законодавчих актів щодо покриття збитків кредитної діяльності банківських установ в зв'язку з воєнними діями в Україні державою, міжнародними донорами України, а також агресором-росією.

РОЗДІЛ 4

ОРГАНІЗАЦІЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Охорона праці – це система правових, соціально – економічних, організаційно – технічних, санітарно – гігієнічних і лікувально – профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини в процесі трудової діяльності [36].

Головною метою охорони праці є створення безпечних, та високо продуктивних умов праці, ліквідація та зменшення травматизму на виробництві, професійних захворювань, а також аналіз небезпечних і шкідливих виробничих факторів при проведенні робіт.

Основними задачами охорони праці є аналіз небезпечних та шкідливих факторів при проведенні виробничого процесу, зведення до мінімуму можливість пошкоджень та захворювань працівників, визначення мір та пристроїв, що забезпечують безпечні та не шкідливі умови праці і одночасно забезпеченням його максимального виробництва.

Від того наскільки правильно організована на підприємстві, установі чи організації охорона праці залежить самопочуття працівників і, як наслідок продуктивність праці, швидкість правильність та точність виконання поставлених завдань.

Відповідно до статті 13 Закону України «Про охорону праці» в АТ КБ «Приватбанк» створено в кожному структурному підрозділі умови праці відповідно до нормативно – правових актів, а також забезпечено дотримання вимог законодавства щодо прав працівників у галузі охорони праці [36].

В якості об'єкта дослідження взято кредитний відділ АТ КБ «Приватбанк».

4.1 Офісні захворювання

Будь-яка поза при тривалому сидінні за робочим місцем шкідлива для опорно-рухового апарату, веде до застою крові органів. Небезпека здоров'ю представляє як втома тих груп м'язів, що ці рухи виконують, а й психологічна фіксація ними. Хоча найбільш шкідливі саме повторювані одноманітні навантаження. Під час роботи за комп'ютером людина сидить кілька годин поспіль у незручному положенні. Не лише загрожує втомою й загальним стомленням, а може розвиток остеохондрозу різних ділянок хребта – шийного, грудного, попереково-крижового.

У зв'язку з цим лікарі надають великого значення підтримці правильної пози під час роботи за комп'ютером. Дотримання цього правила – важливим елементом профілактики захворювань. Щоб робота за комп'ютером не шкодила здоров'ю, необхідно постійно контролювати свою осанку. Правильна постава максимально розвантажує м'язи і дозволяє працювати довше, менше втомлюючись.

Вважається, що з правильної осанкою – вуха повинні розташовуватися точно у площині плечей, а плечі – точно над стегнами. Голову слід тримати рівно відповідно обом плечам. Якщо ж дивитися вниз, голова має нахилитися вперед.

Якщо у процесі роботи робітник постійно сутулиться, навантаження на хребет збільшується, що зумовлює надмірне розтягання м'язів. Сутулість викликає надмірне навантаження на плечові сухожилки і м'язи плеча. Тривала робота у такій позі може призвести до розвитку синдрому зап'ястного каналу та обмеженню плеча.

4.2 Загальні вимоги до техніки безпеки під час роботи за комп'ютером

Персонал, працюючий за комп'ютером зобов'язаний дотримуватись вимог інструкції, розробленої виходячи з санітарних правил і норм 2.2.2.542-96 «Гігієнічні вимоги до відеодисплейних терміналів, персональних електрообчислювальних машин та молодіжних організаційних робіт», і навіть нести відповідальність за дотримання вимог безпеки своєї праці і створення небезпечного чи шкідливого виробничого чинника й інших працюючих, і поломку комп'ютера.

Працюючи з комп'ютером шкідливими і небезпечними чинниками є:

- електростатичні поля;
- електромагнітне випромінювання;
- наявність потужного іонізуючого випромінювання здійснюватиме:
- локальне стомлення, загальне стомлення;
- стомлюваність очей;
- небезпека поразки електричним струмом;
- пожежонебезпека.

Режими праці та відпочинку під час роботи з комп'ютером повинні організовуватися залежно від виду та категорії праці.

Види праці поділяються на 3 групи [38]:

- група А – робота з зчитування інформації з екрана комп'ютера з попереднім запитом;
- група Б – робота з введення інформації;
- група У – творча праця як діалогу.

За основну роботу з комп'ютером слід сприймати таку, що займає щонайменше 50% часу: протягом часу роботи комп'ютера.

Для видів праці встановлюється 3 категорії тяжкості і напруги роботи з комп'ютером, визначених:

- для групи А – по сумарному числу зчитувальних знаків під час роботи з комп'ютером, але з більш 60 000 знаків;
- для групи Б – по сумарному числу зчитувальних чи впроваджуються знаків під час роботи з комп'ютером, але з понад 40000 знаків;

– для групи У – по сумарному часу безпосередньої роботи з комп'ютером, але з більше шести годин під час роботи з комп'ютером.

За для більш оптимальної працездатності й збереження здоров'я протягом часу роботи з комп'ютером повинні встановлюватися регламентовані перерви.

Перед початком роботи необхідно переконатися, що монітори комп'ютера мають антиблікове покриття (крім групи А) з коефіцієнтом відображення 0,5. Покриття має також забезпечувати зняття електростатичного заряду із поверхні екрана, іскріння й накопичення пилу. Корпус монітора має забезпечити захист від іонізуючих і не іонізуючих випромінювань.

Необхідно перевірити робоче становище комп'ютера відстань між стіною з віконними прорізами і столом має не меншим 0,8 м. При невеличкій кількості робочих місць бажано розташовувати столи у протилежної стіни щодо віконних отворів.

Відстань між робочими столами має бути не менш ніж 1,2м. Не допускається перебування другого робочого місця із боку задньої стінки комп'ютера. Екран монітора повинен бути від очей на оптимальній відстані 600-700мм, але не ближче 500мм. Висота робочої поверхні столу повинна регулюватися а межах 680-800 мм, за відсутності такої можливості висота робочої поверхні столу повинна бути 725 мм. Клавіатуру слід розташовувати на поверхні столу з відривом 100-300 мм від краю.

4.3 Освітленість робочого місця під час роботи за комп'ютером

Штучне освітлення в приміщеннях з робочими місцями, обладнаними ВДТ ЕОМ та ПЕОМ, має здійснюватися системою загального рівномірного освітлення. У виробничих та адміністративно-громадських приміщеннях, у разі переважної роботи з документами, допускається застосування системи

комбінованого освітлення (крім системи загального освітлення додатково встановлюються світильники місцевого освітлення). Зазначення освітленості на поверхні робочого столу в зоні розміщення документів має становити 300-500 лк. Якщо ці значення освітленості неможливо забезпечити системою загального освітлення, допускається використання місцевого освітлення. При цьому світильники місцевого освітлення слід встановлювати таким чином, щоб не створювати бліків на поверхні екрана, а освітленість екрана має не перевищувати 300 лк.

Як джерела світла в разі штучного освітлення мають застосовуватись переважно люмінесцентні лампи типу ЛБ. У разі влаштування відбитого освітлення у виробничих та адміністративно-громадських приміщеннях допускається застосування металогалогенних ламп потужністю 250 Вт. Допускається застосування ламп розжарювання у світильниках місцевого освітлення.

Система загального освітлення має становити суцільні або преривчасті лінії світильників, розташовані збоку від робочих місць (переважно ліворуч), паралельно лінії зору працюючих.

Допускається використання світильників таких класів світлорозподілу [37]:

- прямого світла - П;
- переважно прямого світла - Н;
- переважно відбитого світла - В.

Для загального освітлення слід застосовувати світильники серії ЛПО 36 із дзеркальними ґратами, укомплектовані високочастотними пускорегулювальними апаратами (ВЧ ПРА). Допускається застосовувати світильники цієї серії без ВЧ ПРА тільки в модифікації "Кососвітло". Застосування світильників без розсіювачів та екрануючих ґрат заборонено.

Яскравість світильників загального освітлення в зоні кутів випромінювання від 50 до 90 град. з вертикаллю в повздовжній та поперечній площинах

має становити не більше ніж 200 кд/м^2 , захисний кут світильників – не менше ніж 40 град.

Світильники місцевого освітлення повинні мати просвічуючий відбивач із захисним кутом, не меншим ніж 40 град. Слід передбачити обмеження прямої блискоті від джерел природного та штучного освітлення. При цьому яскравість світлих поверхонь (вікна, джерела штучного освітлення), що розташовані в полі зору повинна бути не більше ніж 200 кд/м^2 .

Необхідно обмежувати відбиту блискоті на робочих поверхнях відносно джерел природного і штучного освітлення. При цьому яскравість білків на екрані ВДТ має не перевищувати 40 кд/м^2 , а яскравість стелі в разі застосування системи відбитого освітлення 200 кд/м^2 .

Показник осліпленості у разі використання джерел загального штучного освітлення у виробничих приміщеннях має не перевищувати 20, а показник дискомфорту в адміністративно-громадських приміщеннях має бути не більше за 40.

4.4 Вентиляція приміщень

Вентиляцію з механічним спонуканням (далі - механічна вентиляція) необхідно передбачати [37]:

а) якщо метеорологічні умови та чистота повітря не можуть бути забезпечені вентиляцією з природним спонуканням (далі – природна вентиляція);

б) для приміщень та зон без природного провітрювання.

Допускається проектувати змішану вентиляцію з частковим застосуванням систем природної вентиляції (ежекційну систему вентиляції і використаннястато-динамічних дефлекторів як систем природної і комбінованої вентиляції) для подачі або видалення повітря.

У приміщеннях із природним освітленням відповідно до ДБН В.2.5-28-2018 крізь світлові прорізи у зовнішніх огорожувальних конструкціях і з об'ємом на кожного працюючого не менше ніж 40 м^3 або 30 м^3 (для громадських або виробничих приміщень відповідно) допускається, за обґрунтування, застосовувати періодичне провітрювання через фрамуги, кватирки.

Природну витяжну вентиляцію для житлових, громадських, адміністративних та побутових приміщень треба розраховувати на різницю густини зовнішнього повітря з температурою 5°C та внутрішнього повітря з температурою для холодного періоду року. Надходження зовнішнього повітря у приміщення слід передбачати через спеціальні припливні пристрої у зовнішніх стінах або у вікнах. Для квартир і приміщень, в яких за температури зовнішнього повітря 5°C не забезпечується видалення нормованих витрат повітря, необхідно передбачати механічну витяжну вентиляцію.

Природну вентиляцію для виробничих приміщень слід розраховувати:

- на різницю густини зовнішнього та внутрішнього повітря при розрахункових параметрах перехідного періоду року для всіх опалюваних приміщень, а для приміщень з надлишками теплоти – за розрахунковими параметрами теплого періоду року;

- на діювітру при швидкості 1 м/с у теплий період року – для приміщень без надлишків теплоти.

Механічну припливну вентиляцію з подачею зовнішнього повітря, що забезпечує постійний підпір повітря цілодобово і цілорічно, слід передбачати у приміщеннях машинних відділень ліфтів будівель категорій А і Б за вибухопожежною та пожежною небезпекою, а також у тамбур-шлюзах:

- приміщень категорій А та Б;
- приміщень з виділенням шкідливих газів або пари 1-го та 2-го класів небезпеки. Улаштування загального тамбур-шлюзу для двох і більше приміщень категорій А і Б не допускається.

Припливно-витяжну або витяжну механічну вентиляцію слід передбачати для примків завглибшки 0,5 м і більше, а також для оглядових каналів, які потребують щоденного обслуговування та розташовані у приміщеннях категорій А та Б або у приміщеннях, в яких виділяються шкідливі гази, пара або аерозолі питомою густиною, більшою за густину повітря.

Стельові вентилятори та вентилятори-віяла (окрім тих, які застосовують для повітряного душування робочих місць) необхідно передбачати додатково до систем припливної вентиляції для періодичного збільшення швидкості руху повітря у теплий період року вище допустимої:

а) у будівлях громадських, адміністративно-побутових та виробничих, розташованих у IV та V кліматичному районах відповідно до ДСТУ-Н Б В.1.1-27, а також згідно з завданням на проектування - в інших кліматичних районах;

б) у виробничих будівлях на постійних робочих місцях у разі опромінення променистим тепловим потоком з інтенсивністю більше 140 Вт/м².

Повітряне душування зовнішнім повітрям постійних робочих місць слід передбачати:

а) у разі опромінення променистим тепловим потоком зі щільністю більше 140 Вт/м²;

б) для забезпечення концентрації шкідливих речовин менше ГДК у повітрі робочої зони при відкритих технологічних процесах, які супроводжуються виділенням шкідливих речовин, і неможливістю улаштування укриття або місцевої витяжної вентиляції.

Очищення повітря від пилу в системах механічної вентиляції та кондиціонування повинно забезпечувати вміст пилу в повітрі, що подається, не більше ніж:

– ГДК в атмосферному повітрі населених пунктів - при подачі його до приміщень житлових та громадських будівель;

- 30 % від ГДК у повітрі робочої зони - при подачі його до приміщень виробничих та адміністративно-побутових будівель;
- 30 % від ГДК у повітрі робочої зони з частинками пилу розміром не більше ніж 10 мкм – при подачі його до кабіни кранівника, пультів керування, зони дихання робітників, а також при повітряному душуванні;
- Допустимих концентрацій за технічними умовами на вентиляційне обладнання та повітроводи.

4.5 Гігієна праці та виробнича санітарія

Оптимальними параметрами температури у кабінеті є 19-21, припустимими 18-22, відносна вологість повітря 62-55% .

У кабінеті ж слід здійснювати наскрізне провітрювання підвищення якісного складу повітря, щодня проводити вологе прибирання.

На підвищення вологості повітря варто використовувати зволожувачі. У кабінеті ж має бути штучне і природне освітлення. Основний потік природного світла може бути зліва, заборонено справа, ззаду і попереду працюючого за комп'ютером. На вікнах повинні бути фіранки вдвічі більше ширини вікна. Забороняється застосовувати для вікон чорні фіранки.

Кабінет, де перебувають комп'ютери належить до пожежонебезпечних приміщень категорії «Б», тож необхідно мати вуглекислотний вогнегасник.

Робоче місце працюючого за комп'ютером передбачено обладнати спеціальними меблями: обертовим стільцем з змінюючою висотою сидіння і кута нахилу спинки.

Під час роботи комп'ютера забороняється:

- залишати комп'ютер без нагляду;
- проводити ремонт;
- знімати кришку корпусу з комп'ютера.

Тривалість безперервної роботи за комп'ютером без регламентованої перерви не має перевищувати 2 години. Перерва вводиться з метою зниження нервово-емоційної напруги, втоми зорового апарату, усунення впливу гіподинамії і гіпокінезії. Рівень шуму під час роботи комп'ютерів не повинен перевищувати 50дБА.

Конструкція монітора має передбачати заходи, щоб забезпечити хорошу видимість зображення, незалежно від зовнішнього освітлення. Залежно від призначення й області застосування відео термінали можна розділити на такі групи:

- група А – кольорові монітори лише демонстраційних цілей.
- група Б – кольорові монітори для персональної роботи;
- група У – монохромні монітори.

Категорично забороняється використання на робочому місці електронагрівальних приладів з відкритим нагрівальним елементом або відкритим вогнем.

Недотримання вимог до мікроклімату приміщення може лише різко знижувати продуктивності праці, викликати втрати робочого дня через збільшеного числа помилок у роботі, також може призвести до функціональних розладів чи до хронічних захворювань органів дихання, нервової системи, імунної системи.

У аварійних ситуаціях комп'ютер потрібно терміново відключити від мережі:

- при відключенні електричної енергії;
- під час пожежі;
- уразі запаху диму.

4.6 Ергономічна організація робочого місця

Навіть саме ергономічне устаткування у світі не допоможе вам уникнути захворювань, якщо використовувати його неправильно. Дотримуючись

простих порад з ергономічної організації робочого місця, можна припинити подальший розвиток захворювань.

Поради по організації робочого простору: близькій зоні відповідає область, охоплена рукою з притиснутим до тулуба ліктем, дальньої зоні – область витягнутої руки.

Робота із клавіатурою: неправильне становище рук для друку на клавіатурі призводить до захворювань суглобів кистей рук. Кисті рук слід тримати на певному місці, лікті тримати паралельно поверхні столу й під прямим кутом до плеча.

Розташування монітора: монітор, зазвичай, розташовується надмірно близько. Альтернативна відстань монітору від користувача 600-700 мм.

Крісло має забезпечувати фізіологічно раціональну робочу позу, коли він не порушується циркуляція крові й немає інших шкідливих впливів. Крісло обов'язково має бути з підлокітниками і можливість повороту, зміни висоти і кута нахилу сидіння і спинки. Бажано мати можливість регулювання висоти і відстані між підлокітниками, відстані від спинки до переднього краю сидіння. Важливо, щоб усе регулювання були незалежними, легко здійсненими і мали надійну фіксацію. Крісло має бути регульованим, з можливістю обертання, щоб дотягтися до далеко розташованих предметів. Правильно на кріслі слід сидіти так: пересунутися у кріслі, сівши на передню його частину. Стійко поставивши ступні на ширину плечей, нахилите тулуб вперед приблизно до кута 70 градусів стосовно підлозі, намагаючись не згинати попереку. У досягнутої позицією не важко вважати, що колінні суглоби зігнуті з точки 90 градусів, а тазостегнові перебувають у оптимальному становищі.

Далі не буде важко відвести сідниці від сидіння й поволі встати, стежачи за синхронністю руху між колінними і тазостегновими суглобами і випрямленням тулуба. Ви убезпечите свій хребет від ушкоджень, якщо зможете навчитись сидати з вертикального становища, дотримуючись зворотню послідовність дій, рекомендованих на підйом з цього становища сидячи.

4.7 Електробезпека

4.7.1 Загальні положення

До персоналу з I групою з електробезпеки відносяться особи, які не мають спеціальної електротехнічної підготовки, але які мають елементарне уявлення про небезпеку електричного струму. У персоналу з I групою по електробезпеці щорічно перевіряють знання та періодично інструктують з питань охорони праці (1 раз в 6 місяців). Особи неелектричного персоналу зобов'язані виконувати тільки ту роботу, яка доручена безпосереднім керівником і засоби виконання якої вивчені. У разі, коли вони не можуть виконати роботу не порушуючи вимог безпеки праці, вони повинні звертатися за роз'ясненнями до особи, яка доручила цю роботу. Не електротехнічний персонал, помітивши зіпсованості в електрообладнанні, електричній мережі, обірвані або пошкоджені проводи, зобов'язаний:

- попередити працівників про небезпеку;
- повідомити відповідну особу з адміністрації про випадковість.

Вимоги цієї інструкції обов'язкові для осіб не електротехнічного персоналу.

4.7.2 Вимоги безпеки до початку роботи

Перед початком роботи з електрообладнанням (касовий апарат, факс, комп'ютери тощо) або в місцях, де можливе ураження електрострумом, працівник зобов'язаний простежити:

- щоб на всіх доступних для дотику струмоведучих частинах електрообладнання були огороження, захисні кожухи, захисні приладдя;
- електрощити та рубильники закриті металевими кожухами;
- вимикачі та перемикаючі пристрої були в налагодженому стані.

4.7.3 Вимоги безпеки під час роботи

При роботі з електрообладнанням:

- увімкнути і переконатися протягом однієї-двох хвилин (на холостому ході) в налагодженості обладнання і розпочати роботу;
- дотримуватись правил експлуатації, викладених в технічній документації (описі);
- не користуватися пошкодженою пусковою апаратурою (розбитими вимикачами, штепселями, кнопковими пультами), а вимагати, щоб вона була полагоджена;
- стерегтися рухомих частин в небезпечних зонах;
- при виході, перерві в роботі, припиненні подачі електроенергії, у разігоріння обмоток електродвигуна або електропроводом – вимикати;
- без відома адміністрації, не дозволяти нікому працювати на закріпленому за тобою обладнанні;
- вимагати, щоб дроти, які підводять до апарату електричний струм, розташовані нижче 2 м від підлоги, були в надійній ізоляції, або покривались би коробами, або проведені були в трубі.

При прибиранні робочого місця:

- дотримуйся безпечної відстані від струмопровідних елементів не доторкаючись до оголених або погано ізольованих проводів;
- проводити прибирання поблизу електрообладнання лише тільки після того, як переконаєшся, що струм вимкнений;
- при наявності електроструму на корпусах апаратів, на радіаторах (батареях), трубопроводах, тощо, припинити роботу.

4.7.4 Дія електричного струму на людський організм

Розрізняють:

- електричні удари, тобто випадки, коли проходження електричного струму вражають організм в цілому;
- електротравми: опік, металізація шкіри, електричні знаки;

– осліплення вольтовою дугою і ураження органів чуття акустичним ударом.

Струм силою від 0,01-0,05 ампера є дуже небезпечним, а від 0,05 ампера та вище – смертельним. Напруга до 42 змінного струму, 110 – постійного, при нормальних умовах, а в сирих приміщеннях до 12 В – є небезпечним для життя людини.

Наявність вологи, поту і порошу знижує опір шкіри та збільшує небезпеку ураження струмом. Робітник при закінченні роботи повинен навести порядок на робочому місці та повідомити про закінчення робіт безпосередньому керівнику.

4.7.5 Заходи першої допомоги при ураженні струмом

Людину котра потрапила під дію напруги, слід відразу ж звільнити від дії струму, відключивши комп'ютер чи відкинувши електропроводи. Якщо струм вимкнути неможливо, необхідно одразу відтягти постраждалого від проводу, користуючись гумовими рукавичками, палицею, через сухий одяг або іншими непровідниками, торкаючись лише одягу постраждалого. До прибуття лікаря постраждалому надати першу допомогу. У перші хвилини ураження потрібно починати штучне дихання, непрямий масаж серця.

ВИСНОВКИ

В результаті дослідження теоретичних та практичних аспектів аналізу активів банківської установи можна зробити наступні висновки:

1. Активи банківської установи – це ресурси, контрольовані банком, або права на отримання таких ресурсів, що виникли в результаті минулих подій, використання або отримання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому. Активи банку класифікуються за різними ознаками: за рівнем дохідності, ліквідності, диверсифікованості, за рівнем ризику.

2. Метою аналізу активів банку є оцінка структури активів з точки зору забезпечення прибутковості та стабільності роботи банку та визначення шляхів підвищення якості та ефективності використання активів банку.

3. Основними методами аналізу активів банку: є горизонтальний аналіз, вертикальний аналіз, коефіцієнтний аналіз. Інформаційною базою аналізу активів банківської установи є фінансова звітність, яка включає звіт про фінансовий стан (баланс) та звіт про прибутки та збитки банку.

4. Проведений аналіз активів банківської установи АТ КБ «Приватбанк» в 2021-2023 роках дозволяє зробити наступні висновки:

- в 2021-2023 роках спостерігається позитивна тенденція поступового зростання вартості активів банку, що свідчить про розширення діяльності банківської установи. Так, за цей період активи і пасиви банку збільшилися на 77,77% і на початок 2024 року складали 680008 млн. грн.;

- збільшення вартості активів АТ КБ «Приватбанк» пов'язане зі збільшенням: грошових коштів та їх еквівалентів на 205,11%; коштів в інших банках на 435,68%; вартості портфеля інвестиційних цінних паперів на 22,04%; вартості кредитного портфеля на 22,64%;

- аналіз структури активів АТ КБ «Приватбанк» показав, що найбільшу питому вагу в загальній вартості активів банку займають інвестиції

в цінні папери: на кінець 2021 року 57,95%, на кінець 2024 р. – 39,98%. Питома вага кредитного портфеля в структурі активів низька (менше 20%): на початок 2021 року - 14,38 %, на початок 2024 року - 13,53 %. Питома вага грошових коштів та їх еквівалентів збільшилась з 13,05% до 22,39%, питома вага коштів в інших банках з 6,55% до 19,74%, що може свідчити про надлишкову ліквідність банку;

- питома вага кредитно-інвестиційного портфелю в активах АТ КБ «Приватбанк» на кінець 2020 року становить 72,33%, на кінець 2021 – 72,32%, на кінець 2022 – 56,94%, на кінець 2023 – 53,51%. Отже, банк в 2020 і 2021 роках здійснював активну кредитно-інвестиційну політику, а в 2022, 2023 роках – пасивну;

- в 2021-2023 роках АТ КБ «Приватбанк» дотримувався і значно перевищував встановлені Національним банком України нормативні значення обов'язкових економічних нормативів ліквідності. Однак таку ситуацію не можна вважати цілком позитивною. Значне перевищення банком нормативного значення коефіцієнта ліквідності свідчить про те, що банк працював дуже обережно, а тому багато своїх коштів вкладав у високоліквідні активи, в інші банки, які зазвичай є менш дохідними, ніж активи з більшим строком вкладення коштів. Отже, банк з погляду отримання доходу неефективно використовував запозичені на ринку фінансові ресурси;

- в 2021-2023 роках банк забезпечував високий понаднормативний рівень коефіцієнтів загальної ліквідності (відповідно 116,02%, 119,90%, 111,97%, 114,26% за норми не менше 100 %), і це забезпечувало спроможність банку погашати будь-які зобов'язання і борги перед клієнтами. Видані кредити забезпечені переважаючим обсягом залучених депозитів, і АТ КБ «Приватбанк» не загрожує незбалансована ліквідність. Отже, визначено, що банк проблем з ліквідністю не має, а її рівень є надлишковим;

- аналіз показників, які характеризують ефективність використання активів АТ КБ «Приватбанк», показав, що всі вони збільшилися. Так, рентабельність активів зросла – на 18,6%, а рентабельність доходних активів

– на 25,9%. Коефіцієнт доходності активів, в який характеризує середній рівень доходності активних операцій банку, збільшився на 18,6 %. Значення чистої процентної маржі АТ КБ «Приватбанк» в 2021-2023 роках значно перевищує оптимальне значення, причому спостерігається тенденція поступового зростання чистої процентної маржі;

- аналіз структури інвестиційного портфеля АТ КБ «Приватбанк» показав, що в його структурі на кінець 2020, 2021, 2022, 2023 років переважають інвестиції в цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід (СВІСД) (відповідно 53,77%, 58,06%, 60,02% і 63,07%). Тобто АТ КБ «Приватбанк» в основному здійснює інвестиції в цінні папери з метою торгівлі ними. Інвестиційні цінні папери за амортизованою собівартістю займають малу питому вагу і на кінець 2023 року їх взагалі немає в інвестиційному портфелі. Друге місце за обсягом і питоною вагою займають цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток («СВПЗ»);

- цінні папери в інвестиційному портфелі банку протягом аналізованого періоду були представлені державними борговими цінними паперами, тобто портфель боргових цінних паперів АТ КБ «Приватбанк» протягом досліджуваного періоду був недиверсифікованим;

- проведений аналіз структури кредитного портфелю АТ КБ «Приватбанк» свідчить, що найбільшу питому вагу в кредитному портфелі банку займають кредити, які управляються як окремий портфель, тобто непрацюючі кредити. Позитивним є поступове зменшення їх питомої ваги в кредитному портфелі банку в 2021-2023 рр. з 70,60% до 61,85%. Друге місце за питоною вагою в кредитному портфелі банку займають кредити фізичним особам. Питома вага кредитів, виданих юридичним особам, а також підприємствам малого та середнього бізнесу в кредитному портфелі банку невелика: від 5,79% на кінець 2020 року до 12,36% на кінець 2023 року, і крім того, спостерігається тенденція їх зростання. Якщо враховувати, що кредити, які управляються як окремий портфель, - це кредити, які видані юридичним

особам, то питома вага кредитів, виданих Приватбанком юридичним особам, перевищує 70 %. Отже, кредитний портфель в розрізі позичальників диверсифікований незадовільно;

- аналіз кредитного портфеля АТ КБ «Приватбанк» за термінами погашення кредитів показав, що найбільшу питому вагу в кредитному портфелі банку займають кредити з терміном погашення до 1 року. Питома вага середньострокових кредитів з терміном погашення від 1 до 5 років складає більш 20%, а питома вага довгострокових кредитів з терміном погашення більше 5 років складає від 10 до 16%;

- аналіз питокої ваги непрацюючих кредитів в кредитному портфелі АТ КБ «Приватбанк» в 2021-2023 роках показав, що спостерігається позитивна тенденція її зниження, що свідчить про зниження ризиковості кредитного портфеля Приватбанку. Однак частка непрацюючих кредитів в кредитному портфелі банку залишається досить високою, тому розвиток активів АТ КБ «Приватбанк» далі вимагає зменшення абсолютної величини та питокої ваги непрацюючих кредитів в кредитному портфелі банку.

5. В третьому розділі кваліфікаційної роботи надані пропозиції щодо підвищення ефективності використання банківських активів і зниження кредитних ризиків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996-XIV від 16.07.1999р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
3. Аналіз банківської діяльності: Підручник / А.М. Герасимович, М.Д. Алексеєнко, І.М. Парасій-Вергуненко та ін.; За ред.. А.М. Герасимовича. К.: КНЕУ, 2006. 600 с.
4. Арбузов С.Г. Банківська енциклопедія / С.Г. Арбузов, Ю.В. Колобов, В.І. Міщенко, С.В. Науменкова. К.: Центр наукових досліджень Національного банку України: Знання, 2011. 504 с.
5. Набок Р.В. Управління недохідними активами банку на основі удосконалення їх оцінки Дис... канд. екон. наук: 08.00.08 / Українська академія банківської справи Національного банку України. К., 2008. 218с.
6. Банківські операції: Підручник /За ред.. В.І. Міщенка, Н.Г. Слав'янської. К.:Знання, 2006. 727 с.
7. Банківська справа: підручник / І.О. Лютий, А.С. Криклій, В.І. Міщенко та ін.; За заг.ред. І.О. Лютого. К.: ВПЦ «Київський університет», 2009. 384с.
8. Банківська система / Л. І. Катан, Н. І. Демчук, В. Г. Бабанко-Левада, Т.О. Журавльова; за ред. І. М. Мазур. Дніпро: Пороги, 2017. 144с. URL: http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/2779/1/Babenko-Levada_The_banking_system.pdf
9. Демчук Н. І., Мазур І. М., Вишнякова І. В. Фінансовий менеджмент у банку. Навчальний посібник Дніпро: Пороги, 2016. 300 с.

10. Інструкція про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України: затв. Постановою Правління Національного банку України № з1288-11 від 24.10.2011 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1288-11#Text>

11. Парасій-Вергуненко І.М. Аналіз банківської діяльності: Навчально-методичний посібник: Навчальне видання. К.: КНЕУ, 2008. 347 с.

12. Гиляровская Л.Т., Паневина С.Н. Комплексный анализ финансово-экономических результатов деятельности банка и его филиалов. СПб.: Питер, 2013. 240с.

13. Шелудько В.М. Фінансовий ринок: Підручник. 2-ге вид., випр. і доп. К.: Знання-Прес, 2008. 535 с.

14. Васильченко З., Васильченко І. Управління портфелем банківських активів. *Банківська справа*. 2017. №6. с. 3-7.

15. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Затв. Постановою Правління НБУ від 28 серпня 2001 р. № 368. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01/page>

16. Методика розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні: Затверджено Постановою НБУ №315 від 2.06.2009р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0315500-09>

17. Семенча І. Є., Руденко В. І. Аналіз сучасного стану активів банків та джерела їх формування. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 11. С. 790-793.

18. Про банки і банківську діяльність: Закон України № 2121-14 від 12.07.2000 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.

19. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]: Закон України № 2755-VI від 02.12.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2755-17>

20. Про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку банків України: Інструкція затвердж. постановою Правління НБУ № 89 від 11.09.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0089500-17>

21. Інструкція з бухгалтерського обліку операцій із фінансовими

інструментами в банках України: затверджена постановою Правління Національного банку України №14 від 21.02.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014500-18>

22. Про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: Положення, затверджене постановою Правління НБУ від 30.06.2016 № 351. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16>

23. Офіційний сайт АТ КБ «Приватбанк». URL: <https://privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost>

24. Новий норматив NSFR для банків запрацює з 1 квітня, 24.12.2020. URL: <https://www.finclub.net/ua/news/novyi-normatyv-nsfr-dlia-bankiv-zapratsiuie-z-1-kvitnia.html>

25. Національний банк скасував розрахунок банками нормативу короткострокової ліквідності. 23.03.2022 р. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-skasuvav-rozrahunok-bankami-normativu-korotkostrokovoyi-likvidnosti>

26. Статистика. Наглядова статистика. Економічні нормативи. Пруденційні нормативи та ліміти відкритої валютної позиції (у розрізі банків). URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>

27. Рибак О., Галай Н.. Шляхи підвищення прибутковості банківського сектору в умовах нестабільного зовнішнього середовища. URL: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/PSPE/2009_1/Galay_109.htm

28. Качула С.В., Коткова А.В. Підвищення ефективності функціонування комерційного банку на фінансовому ринку шляхом мінімізації банківських ризиків. Економіка і суспільство. 2023. Вип. 55. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/2907/2831/>

29. Огородник В. В. Проблемні кредити банків з державною участю в Україні сучасний стан та причини виникнення) // Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2019. Випуск 23, частина 2. С. 38-42. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/23_2_2019ua/9.pdf

30. Податковий кодекс України: Закон України № 2755-VI від 02.12.2010. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

31. Рубльова Е. Н. Інструменти управління проблемною заборгованістю банків. *Аналітичний банківський журнал*. 2018. № 203 (11). С. 200-202

32. Кузнецова Л. В., Абрамова Т.Ю. Інноваційні фінансові інструменти захисту банків від ризиків на кредитному ринку. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія економічні науки*. 2016. Вип. 18. Ч. 1. С. 142-145.

33. Ніколайчук С., Дубогриз Є. Фінансова система України в умовах війни. Чи готові банки кредитувати? URL: <https://case-ukraine.com.ua/publications/finansova-systema-ukrayiny-v-umovah-vijny-chy-gotovi-banky-kredytuvaty/>

Звіт про фінансовий стан АТ КБ «Приватбанк» за 2021 -2023 роки

Найменування статті, млн.грн	На 31.12.2020	На 31.12.2021	На 31.12.2022	На 31.12.2023
1	2	3	4	5
АКТИВИ				
Грошові кошти	49911	52835	94191	152282
Кошти в інших банках	25059	26243	103837	134237
Кредити і аванси клієнтам	55021	68218	68084	92019
Поточні податкові активи	6660	9978	9079	4
Інвестиційні цінні папери	221661	222277	239752	271847
Інвестиції в асоційовані компанії	2933	1989	2155	2340
Інвестиції в нерухомість	30	30	30	30
Основні засоби і нематеріальні активи	7642	7362	6617	6690
Інші фінансові активи	3448	2644	7598	11445
Інші нефінансові активи	10160	9720	9253	9114
Усього активів	382525	401296	540596	680008
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ				
Інші залучені кошти	0	0	128	2630
Кошти банків:	2	3	0	0
Кошти клієнтів:	312708	325303	471970	555525
Відстрочені податкові зобов'язання	146	159	0	25790
Інші фінансові зобов'язання	4059	3770	2634	3038
Забезпечення	10687	3651	5804	5438
- резерви за кредитними зобов'язаннями	329	373	1280	1111
- інше забезпечення	10358	3278	4524	4327
Інші нефінансові зобов'язання	2098	1795	2271	2741
Усього зобов'язань	329700	334681	482807	595162
КАПІТАЛ				
Статутний капітал	206060	206060	206060	206060
Емісійний доход	23	23	23	23
Результат від операцій з акціонером	12174	12174	12174	12174
Резерви та інші фонди банку	-2248	-4091	-15168	-1741
Інші резерви	8481	9696	11449	12959
Накопичений дефіцит	-171665	-157247	-156749	-144629
Усього капіталу	52825	66615	57789	84846
Усього пасивів	382525	401296	540596	680008

Звіт про прибуток чи збиток та інший сукупний дохід
АТ КБ «Приватбанк» за 2021-2023 роки

Показники (млн.грн.)	2021	2022	2023
Процентні доходи	35854	43686	66238
Процентні витрати	-6537	-3768	-6616
Чистий процентний дохід	29 317	39 918	59 622
Резерв на знецінення кредитів і авансів клієнтам	-856	-15396	-4588
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на знецінення кредитів і авансів клієнтам	28 461	24 522	55 034
Комісійні доходи	35057	32945	41589
Комісійні витрати	-11840	-12505	-17150
Чисті комісійні доходи	23 217	20 440	24 439
Прибуток від інвестиційних ЦП і інвестиц.нерухомості			
Чисті прибутки від інших фін.активів, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	-7 634	2727	5914
Чисті прибутки від операцій з іноземною валютою, її переоцінки	4243	6895	9098
Зменшення корисності від інвестицій в асоційовану компанію			
Інші операційні доходи			
Інші прибутки мінус збитки	1088	2360	1769
Збитки від знецінення приміщень, немат.активів, інвестиц.нерухомості	-873	267	185
Знецінення майна, що перейшло у власність банку як заставодержателя			
Адміністративні та інші операційні витрати	-13435	-22539	-23673
Прибуток/(збиток) до оподаткування	35 067	34672	72766
Доходи / Витрати на податок на прибуток	-17	-4474	-35001
Прибуток (збиток) за рік	35 050	30198	37765